

Mimarlar Odası Ankara Şubesi - Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu

 mimarlarodasiankara.org

AVRUPA KENTLİ HAKLARI DEKLERASYONU

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda Mart 1992'de kabul edilmiştir. Şart diğerlerinden farklı olarak Hükümetlerin değil yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır. Türkiye'de henüz anlaşmayı imzalayan bir belediye olmamıştır.

Aşağıdaki metin şu kaynaktan alınmıştır: Çev. Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioğlu, Avrupa Kentsel Şartı, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1996.

Şartın İngilizcesine erişim adresi: <http://www.coe.fr/cplre/eng/etxt/echarteurbaine.php>

Aşağıda belirtilen hakların gerçekleşmesi fertlerin, dayanışma ve sorumlu hemşehriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir:

1. GÜVENLİK: Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;
2. KIRLETILMEMİŞ, SAĞLIKLI BİR ÇEVRE: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;
3. İSTİHDAM: Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;
4. KONUT: Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması;
5. DOLAŞIM: Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;
6. SAĞLIK: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;
7. SPOR VE DİNLENME: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması;
8. KÜLTÜRLER ARASI KAYNAŞMA: Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;
10. KALİTELİ BİR MİMARİ VE FİZİKSEL ÇEVRE: Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması;

11. İŞLEVLERİN UYUMU: Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması;
12. KATILIM: Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;
13. EKONOMİK KALKINMA: kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması;
14. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;
15. MAL VE HİZMETLER: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;
16. DOĞAL ZENGİNLİKLER VE KAYNAKLAR: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi;
17. KİŞİSEL BÜTÜNLÜK: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;
18. BELEDİYELERARASI İŞBİRLİĞİ: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;
19. FİNANSAL YAPI VE MEKANİZMALAR: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;
20. EŞİTLİK: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.

AVRUPA KENTSEL ŞARTI

Avrupa Kentsel Şartı'nın Tarihçesi

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir.

Avrupa'yı kapsayan; halk ve yerel yönetimlere yönelik olan bu kampanya, yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini amaçlamış ve dört temel konuya ağırlık vermiştir.

- Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi;
- Mevcut konut stokunun iyileştirilmesi;
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması;
- Toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi;

Avrupa Konseyi'nin insan hakları konusundaki çağrılarını koşturarak kampanya, "**yerleşmelerde daha iyi yaşam**" (**A better life in towns**"); "**desvilles pour vivre**"; "**Stadte zum Leben**") sloganıyla kentsel gelişmenin nicelikselden çok niteliksel yönleriyle ilgilendiğini ortaya koymuştur.

Söz konusu kampanya kapsamında, uluslararası bir Komisyon (ülkelerin konularla ilgili Bakanlık temsilcilerinden oluşmuş) tarafından, 1982-1986 arasında yapılan bu çalışmalar; daha sonra Avrupa Konseyi'nde kentsel politikalarla ilgili ayrı bir program olarak devam etmiştir.

Bu program daha sonra 1986'da; birçok üye ülkede olduğu gibi, kentsel kararların yerel öncü kişilerce verilmesi ilkesi ya da diğer bazı üye ülkelerdeki gibi; merkezi yönetimin alt birimi sayılan yerel yönetimlerin, kentsel konularda gitgide artan sorumluluk yüklenmesi demek olan "**yerinden yönetim**" mantığının desteklenmesinden hareketle, Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansı'na (AYBİK'e) aktarılmıştır.

1986'dan günümüze; birçok istişare konferans ve sempozyumlarla tanıtılan, hazırlanan çeşitli rapor ve kararlarla, destekli bir program oluşturulmuştur. Bu raporlara dayanılarak hazırlanan ve kentsel gelişmeyi çeşitli yönlerden ele alan çalışmalar, (örneğin: kentlerde sağlık; sanayi kentlerinin yenilenmesi; kentsel güvenlik, suçların önlenmesi ve uyuşturucu kullanımıyla mücadeleye ilişkin politikaların geliştirilmesi; mimari yapılanmanın geliştirilmesi ve tarihi kent dokularının korunması; toplumsal gelişme ve imcece, vb.), daha sonra Avrupa Belediyelerine gönderilmiştir. İlgili rapor ve görüşlere ilişkin liste şartın ekinindedir.

Politikacılar, uzmanlar ve halk arasında görgü ve bilgi alışverişini geliştiren tüm bu çabalar, Konferansın yerel demokrasi, yerinden yönetim ve katılımcılık konusundaki diğer çalışmalarıyla birlikte şarta gerekli temel veriler de sağlamıştır.

Şartın Amacı, Felsefesi ve Yapısı

Yerel düzeyde iyi bir kent yönetimi için gerekli bir dizi ilkeyi tek bir metinde biraraya getiren bu şartın amacı:

- Yerel yönetimler için pratik bir kent yönetimi el kitabı oluşturmak;
- Gelecekteki olası bir Kentli Hakları Kongresi için temel ilkeleri oluşturmak;
- Şartın ilkelerini yerine getiren kentler için verilecek uluslararası ödüllere bir baz oluşturmak;
- Fiziksel çevre ve yasalarıyla ilgili yaptırımlar için Avrupa Konseyi'nin bu konulara ilişkin katılımına bir "**vize**" oluşturmak; aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin ve özellikle AYBİK'nin kent sorunlarına ilişkin tüm çalışma sonuçlarının bir çözümlemesini yapmaktadır.

FELSEFESİ açısından şart, bir dizi açık, belirli ve vurgulanmak istenen ipuçlarını içerir.

Şart'ın, kentsel gelişmenin yönetiminden sorumlu, tanımlı yükümlülükleri olan, kesin bir Yerel Yönetim boyutu vardır.

Avrupa Kentsel Şartı; Avrupa Konseyi'nin temel hak ve özgürlüklerin korunması çağrılarını paralel olarak, kentsel gelişmenin niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesiyle doğrudan ilgilidir. Bu anlamda Avrupa Konseyi ve AYBİK'nin kentsel konulardaki çalışmaları, yine kentsel

konulara programlarında önemle yer veren diğer uluslararası kuruluşlardan ayırt edilebilmektedir.

Şart, Avrupa'da hemen her ülkeye uygulanabilecek bir dizi yol gösterici evrensel ilke tanımlamaktadır. Zira, yerleşimlerin sorunları ölçekte farklılıklar göstermekle birlikte, özde aynı yapıyı barındırır. Bu evrensellik özellikle önemlidir, çünkü Avrupa Konseyi, Orta ve Doğu Avrupa'daki demokratik reform sonrası bünyesine katılan üye ülkeleriyle sürekli büyüyen bir kuruluştur. Demokrasileri kesintiye uğrama geleneği olmayan ülke kentlerinin deneyimlerini aktaran bu Şart, bu anlamda Orta ve Doğu Avrupa kentleri için içerdiği ipuçları açısından önemlidir.

Şart'ın önemle benimsediği temel iki ilke işbirliği ve dayanışmadır. Şart:

— Her bir üye ülkenin yerel yönetimleri arasında; Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin katılımıyla artacak olan olanaklar, diğer kazançlar ve sorumluluklar göz önünde bulundurularak, kentsel yerleşimlerdeki yaşam kalitesini yükseltebilmek için;

— Merkezi ve yerel yönetimler arasında; oluşturulacak politikalar ve para kaynaklarının aktarımıyla, karar verme mekanizmalarını merkezden çevre yerleşimlere yaymak amacıyla;

— Yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında; kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak için;

— Özellikle, ülke sınırlarını aşacak şekilde tüm Avrupa'daki kentler arasında;

işbirliği ve dayanışmayı gerekli görür.

Bu şart; şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı; yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme hakkı; insanca konut edinme, sağlık, kültür hizmetlerinden yararlanma, dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını esas kabul eder.

Ayrıca şart; söz konusu hakların, yaş, cinsiyet, ırk, inanç, milliyet, sosyoekonomik ve politik statü, ruhsal ve bedensel özür gözetmeksizin, tüm insanlara eşit koşullarda uygulanmasını savunur.

Bu nedenle, yerel ve bölgesel yönetimlerin önemli bir sorumluluğu da, doğru kalkınma stratejileriyle, söz konusu kentli haklarını korumaktır.

KURGU (yapı) olarak şart, kentsel gelişmenin farklı boyutlarına ilişkin, açıklamalı paragraflarla desteklenen, bir dizi kısa ve açık ilkelerden oluşur.

AVRUPA'DA KENT

Kent Kavramı ve Gelişimi

Yerleşim ve belediyeler daima sosyal ve toplumsal hayatın süregeldiği, Thomas Hobbes'un ifadesiyle onlarsız yaşamın "**çaresiz, yalnız, vahşi, yetersiz ve tehlikeli**" olduğu, ideal yaşama mekanlarıdır.

İnsanlar kentlere ve yerleşimlere yaşamak, çalışmak, gezmek, görmek ya da kültürel amaçlarla gelirler. Kentler öteden beri, temel kaynakların ve etki ağlarının merkezi

olmuşlardır.

Etimolojik olarak “kent”, “citta”, “cite” ve “ciudad” (latince kökü “civitas”) sözcüğü, iki temel kavramı içerir: yapısal, arkeolojik, topografik ve kent planlama açısından insan topluluklarının bulunduğu bir mekan; ve Treccani Italian Ansiklopedisi’ne göre ise, “toplum hayatının temel çekirdeği ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşum”dur.

Yunanca “polis” kelimesi de: idari olarak, yapılar ve diğer alanların bütününden oluşan bir ortaçağ kenti; siyasi olarak ise belirli ortak amaçlar için, politik bilinçle bir araya gelmiş insan toplulukları olarak, iki anlamı içerir.

Aynı anlamlar Fransızca “cite”, İspanyolca “ciudad” vb. için de geçerlidir.

Günümüzde, kent ya da yerleşimler, artık “belediye” (municipality, commune, municipio, gemeinde, comune) olarak tanımlanmaktadır. Bu terim, “ortak çıkarları olan insan topluluklarının bir araya geldiği, özerk idari birimler” ve “düzenli yapılaşmış, kamu hizmetleri sunan ve kendi kendini yönetebilen” yaşam merkezleri anlamını içerir.

Tüm bu tanımlara rağmen, kentler karmaşık yapılara sahiptirler. Kentsel gelişme ve ölçek olarak farklılıklar gösterirler. Kimlikleri her ne kadar geçmişe dayansa da, sürekli değişmektedir. Zamanla, birçok kent ve yerleşim, farklı gereksinimler, idealler, yaşam biçimleri, yaşam seviyeleri ve yeni yaşam kaliteleri doğrultusunda gelişmiş ve yayılmışlardır.

Politikacı, yönetici ve halkın birlikte aydınlatıldığı yada katılımın sağlandığı kentlerde, olumlu gelişmeler; sağlanamadığı koşullarda ise olumsuz bir değişim gözlenmiştir.

Kentlerin yayılması ve kentleşmenin gelişmesiyle yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. 19. yy.’dan başlayarak endüstri devrimiyle birlikte, binlerce insan yoksulluğu geride bırakmış, yeni iş olanakları ve refahın çekimine kapılarak kentlere akın etmiştir.

Bu süreç birçok Avrupa ülkesinde halen süregelmektedir. Diğerlerinde ise özellikle son yıllarda, sadece hafta sonları için değil, kalıcı bir yaşam için, daha sağlıklı ve temiz çevreler, yeni iş olanakları veya daha uyumlu çevre arayışları nedeniyle, merkezden kaçarak yöre kentlere göçler başlamıştır.

Bunlara rağmen, sistemin iyi işlediği, yaşayanlarına iyi bir yaşam kalitesi ve yaşam biçimi sunabilen; ekonomik gelişmeyle birlikte kaliteli bir yaşam çevresi sağlayabilen; yüksek düzeyde katılım ve sosyal ilişkilerin geliştirildiği; ait olma duygusu ve insan onurunun var olduğu örnek kentler halen mevcuttur.

Ancak, diğer birçok kent ise halen toplumsal sıkıntıları ve gelişmenin beraberinde getirdiği acı reçeteleri yaşamaktadır. Bunlar: nüfusun yoksullaşmasına yol açan kent merkezlerindeki çözümler; yok olan tarihi doku; aşırı trafik yükü; ses, hava ve toprak kirliliği; kalitesizlik; satın alınabilir kaliteli konut sıkıntısı; sosyal sorunlar ve sağlık problemleri; kuşak çatışmaları; etnik gruplar arası hoşgörüsüzlük; özellikle gençler arasında yüksek işsizlik; yabancı çevreler; ve özellikle uyuşturucu kullanımına bağlı güvensiz, suç ve şiddet içeren ilişkilerdir.

Bazı kentler yaşamın temel gereksinimlerini dahi karşılamaktan yoksundur.

Kent ve Yakın Çevresi

Kentsel topluluklar kent sınırları ile bağılı değildir. Kent, kentsel gereksinimlerini karşılayacak işlevleri için yakın çevresindeki arazilere ihtiyaç duyar. Örneğin: havaalanları, çeşitli yerleşim alanları, dinlenme yerleri vb. gibi.

Aynı zamanda, bu yakın çevrenin de kentin hizmetlerine (kültürel, sıhhi, ticari) ihtiyacı vardır.

Kentsel ve çevresinin kapalı yönetimi şunlara neden olur:

— Dengesizlikler; örneğin, yüksek maliyetli kentsel servisler, bitişik küme-kent formlarında, yöre kentlerden daha fakir olan kent halkı tarafından ödenir.

— Yöre kentlerdeki düşük maliyetli gelişmeler, kentin mevcut potansiyelinin de gelişmesini engeller.

— Kentin tükettiği yakın çevre kaynakları (enerji ve su) kendisine atık ve kirlilik olarak geri döner.

Bir kentin yakın çevresiyle birlikte dengeli büyümesi, bölge planlaması, kentler ve yerel yönetimler arasında aktif işbirliği ve ortak karar verme mekanizmasının işletilmesiyle gerçekleşir. Sonuç olarak, gereksiz mal ve hizmet akımı engellenir, ortak çıkarlar için güçlerin seferber edilmesi ve çevresel kaynakların daha akılcı kullanımı sağlanır.

Yerel Demokrasi

Genelde kamuoyu, taleplerini mevcut kurum ve örgütler aracılığıyla iletemediğinden, kentsel gelişmenin demokratik sürecinde yeterince yer alamazdı.

Bu eksiklik, demokrasi ve hakların savunulması açısından önemlidir. Zira, düzenin iyi işlemesi insan haklarının bir güvencesi sayılırken işlememesi, insan haklarının tehdit altında olduğunun göstergesidir.

Kentsel gelişmenin temeli, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımının sağlanmasıdır.

Kentsel Politikanın Oluşma Nedenleri

Kentsel koşulların olabildiğince çok insan için yaşanabilir düzeye dönüştürülebilmesi, deneyimli uzmanlardan oluşmuş bir ekibin hazırlayacağı kent planlarının, kararlı bir “yerel politik irade” tarafından uygulanması ile mümkündür.

Bu politik ve profesyonel ikili yaklaşım, kentsel politikayı oluşturur.

Kentsel hayatı; kapsamlı olarak göz önüne alınması gereken, çok çeşitli unsurlar -ekonomi, teknoloji, sosyo-kültürel etkenler, hukuksal yapı- etkiler. Bu nedenle, kente yapılacak herhangi bir müdahale, dikkatli bir analiz, çalışma, bilgi ve sorumluluk gerektirir.

Kentsel politikalar, “kaynak, ürün ve insan hareketlerinin birbiriyle olan ilişkisini irdeleyerek, sürdürülebilir kalkınma penceresinden, belediye, kurum ve kişilerin gelişmesini amaçlayan, hedef ve hizmetleri belirler” (Rene Parenteau).

Kentsel politika toplumu tümünden, bireyleri ise özel yaşamları açısından etkiler. bu politika, seçilmişler ve halk arasında durmadan yenilenen işbirliğinin ürünü olarak, yönlendirici ve müdahaleci bir yerel yaptırımdır. Bu yaklaşım, kent ve yerleşimlerde, geçmişten gelen demokratik kurumsallaşmanın bir uzantısıdır.

Geleceğin Kenti

Geleceğin kentinin yaşanabilir, uyumlu, güzel ve sağlıklı olabilmesi için gerekli kararlar bugünden verilmelidir. Mevcut olumsuz koşullar bugünkü kent ve yerleşim kavramlarının gözden geçirilmesi için uyarıcı bir nedendir.

Bu gözden geçirme, kent sakinleri, yöneticiler, politikacılar, resmi görevliler dahil olmak üzere uzmanlar ve tüm halkın İşbirliği ile -Atina Şartı'nın birçok ilkelerine aykırı olmakla birlikte- gerçekleştirilmelidir.

İdeal kent: kentli haklarını koruyarak; en iyi yaşam koşullarını sağlayarak; halkına iyi bir yaşam biçimi sunarak; değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak; birçok sektör ve aktiviteyi (trafik, yaşam, çalışma, dinlenme gereksinimleri) bir arada uyum içinde barındıran yaşam yeridir.

Bir kent, aynı zamanda modern gelişmeyle tarihi mirasın korunması arasında dengeyi kurmalı, eskiyi tahrip etmeden yeniyile bütünleştirmeli ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerini sağlayabilmelidir. Geçmiş olmayan bir kent, hafızasını yitirmiş bir insana benzer. Kent dokuları, yapılar, ağaçlar, kiliseler, kütüphaneler, insanların kentlerdeki yaşamışlıklarının, çalışmışlıklarının ve kişisel tarihlerinin izleridir. Bunlar, geçmişin mirası olup, insanların fani yaşamda kalıcılık duygusuyla geleceğe hazırlanmalarını sağlar.

Kentler artık, kentsel problemleri yalnızca finansal mekanizma ve sorunlara indirgeyerek ve sektörel kent planlamasının geleneksel yöntemlerini kullanarak yönetilmemelidir. Belediyeler merkezi idarenin ve/veya özel sektörün tecrübelerinden kaynaklanan farklı yöntemleri de araştırmalı ve yararlanmalıdır.

Yönetimler Arası İşbirliği

Kentlerin, bölge, ülke, Avrupa ve dünya bütünündeki gelişmenin temeli olduğu gerçeğinden hareketle kent yönetimleri; kardeşlik, antlaşmalar, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlara üyelikler aracılığıyla çeşitli işbirliği ve alış-veriş ilişkileri içine girmelidirler.

Yerleşimlerde Haklar

İnsan haklarına saygı, kurumsallaşması ve yayılması, kentlerdeki her fert için -yaş, köken, ırk, inanç, sosyal, ekonomik ve politik statü, ruh ve bedensel özür gözetilmeksizin- vazgeçilmezdir.

Bu yaklaşım, diğer hakların ötesinde ek olarak insanlara:

— Yaşanabilir, güzel, makul fiyatlı, çevre dostu koşullara sahip, ayrıca iyi konumlanmış, aydınlık ve yeterli büyüklükte konutların sağlanmasını,

- Yeterli yeşil alan, gün ışığı, sessizlik, bitki örtüsü ve güzellikler gibi koruyucu sağlık önlemlerinin alınmasını,
- Kent hayatının çeşitli işlevleri arasında bağlantılar oluşturmasını,
- Kültürel olanaklar, spor ve dinlenme faaliyetleri, sosyal gelişim, özgür dolaşım, tüm yol kullanıcıları arasında uyumlu bir denge (toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler) sağlanmasını,
- Gerekli toplumsal faaliyetler, yoksulluğa karşı önlemler ve özellikle özürülülere, gerekli donanımın sağlanmasını,
  - Güvenlik, refah, iş, eğitim ve öğretim olanaklarının, kültür ve tarih mirasına sahip olabilme haklarının sağlanmasını

destekler.

ANA BAŞLIKLAR ÖZEL BÖLÜMLER

KONU: Ulaşım ve Dolaşım

Çağlardan beri insanoğlu, faaliyetlerinin çapını genişletmek için mücadele etmiş ve bu da ulaşım tekniklerinin sürekli gelişmesinde önemli bir etken olmuştur.

Ulaşımındaki her ilerlemeyle, insan yaşamı biraz daha değişmiş, bugünün kentlerinde yaya, at, raylı taşıma, otomobil, otobüs, ticari araçlar gibi ulaşım sistemlerinin çok ötesine erişilmiştir.

Bu tür gelişime uğramış dolaşımın çeşitli faydaları vardır. Tercihler, kişinin yaşamak ve çalışmak istediği çevreye, ilişkide olmak istediği kişilere göre yapılabilir.

Oysa, otomobil ilk icat edildiği 1884'den beri, ulaşım politikalarını yönlendirmiş, hatta etkisiyle toplu taşıma sistemlerini dahi gözden düşürmüştür.

Kente karşı otomobil; çok basitleştirilmiş bir ifade olmakla birlikte; durum buna çok yakındır. Yavaş ama kesin bir biçimde, otomobil kentleri öldürmektedir. Öyle ki 2000'li yıllar, ikisi bir arada olamayacağından, otomobil ya da kentten birini seçmemizi zorunlu kılacaktır.

Bugünden bir şey yapılmaz, yeni düzenlemeler getirilmezse., araç trafiği; özellikle de özel araçlar ve kamyonlar, sadece kentleri tahrip etmekle kalmayacak, 'sera etkisiyle" tüm çevrenin zarar görmesine de hatırı sayılır bir katkıda bulunacaktır.

Araçlar; kentleri gürültü, rahatsızlık, ruhsal ve fiziksel tehlike, çevre estetiği ve sosyal alanların yok olması, hava kirliliği gibi sorunlarla tehdit ederler.

Üst sosyal sınıfların kentten yöre kentlere göçmesiyle oluşan yeni koşulların ağır bedelleri vardır. Dahası, bu yöre kentlere toplu taşıma hizmetini verimli ve ekonomik bir biçimde götürmek genelde olanaksız olmaktadır.

Hepsinin ötesinde, bu göçlerin kente verdiği kültürel ve sosyal kayıp kenti; yaşama, ilişki kurma, kültür ve tüm diğer faaliyetlerin sürdürüldüğü bir mekan olmaktan alıkoymar.

Burada sorun, kendini dev aynasında görme ve izole etme eğiliminde olan kentlilerin, yöre kentlerde ve benzeri yerleşimlerde yaşayanlara karşı olmaları değildir. Bu daha çok, dünyamızı, aşırı büyümenin kötü yan etkilerinden korumaya karşı oluşturulan ortak çabaya bir katkı olarak değerlendirilmelidir.

ILKELER

Özellikle özel araçlarla, seyahat hacminin azaltılması gerekliliği

Son 40 yıldır uygulanan ve savunulan iki planlama prensibi, yaygın arazi kullanımı ve işlevlerin farklılaştırılması; (a) yerleşimlerin tıkanıp, orta sınıfın kenti terk etmesi, (b) verimli ve ekonomik toplu taşıma hizmetlerinin götürülemediği yöre kentlerin oluşması gibi önemli çıkmazlara yol açmıştır. Böylece, 19. ve 20. yy başlarındaki başarı, aşırılıklara taşınarak ters etkilere yol açmış, kardan çok zarar getirmiştir. En gözle görülür, elle tutulur biçimde, insanlara bir yerde yaşayıp, başka yerde çalışmak, gerekli mal ve hizmetleri başka yerde sunmak, çocuklarını okula getirip götürmek gibi kaçınılmaz ek ulaşım yükü getirmiştir.

Anahtar çözüm; “toplular” yerleşim kavramını benimseyerek, gerek kent içinde gerekse dışında yeni arazi kullanım kararlarıyla konut, çalışma alanları ve diğer kullanımların bir araya getirilip, bütünlüğün sağlanmasıdır.

İmalat sektöründe küçük ve orta ölçekli işletmeler ile üçüncü ve dördüncü sektörlerin büyümesi, konut ve dinlenme alanlarının bunların hemen yakın çevresinde yer almasıyla düşünülmeli; evlerde yürütülen “bilgisayara dayalı” çalışma hayatının da asosyalleşme etkileri nedeniyle bir çözüm olmadığı bilinmelidir.

Dolaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik bir biçimde düzenlenmeli ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin vermeli

Açıkça, ulaşımı yok tarz etmek mümkün olmayacağı gibi tavsiye de edilmez. Aksine, belirli sektörel hedefleri izlemek yerine, yaşamın keyif verdiği bir kent yaratmayı hedefleyen değişik ulaşım biçimleri sunmak daha yararlıdır.

Bu; toplu taşıma, bisiklet, yaya gibi ulaşım araçları, kişi ve hizmetlerin bireysel ulaşımına öncelik vermek, ağır trafiği kısıtlamak, yol kullanımına örneğin: zaman ve mekanın dönüşümlü kullanımı; yarı zamanlı yaya dolanımı; dönüşümlü saat, gün, hafta ve yıl dilimi uygulamaları gibi yenilikçi kontrol kriterleri koymak; bisiklet yolları ve titizlikle düzenlenmiş yaya yolları oluşturmak ve kent dışı otopark yerleriyle birlikte merkeze ulaşımında düşük maliyetli, sık, güvenli toplu taşıma sistemleri yaratmak anlamına gelir.

Sokağın sosyal bir arena olarak algılanması

Sokağın yaşanabilir sosyal bir mekan olarak kaybı, kentte güvensizliğin artması ve kentsel bozulmayı da beraberinde getirir.

Artan güvenlik, asayiş ve sosyal uyum; geniş kaldırımlar, yaya bölgeleri ile sokakların iyileştirilmesi, doğru sokak düzenlemesi ve planlaması ile trafik akımlarının kontrolü ve tek yönlü yolların dikkatli kullanımı demektir.

Bu aynı zamanda açık alanların; yüksek kaliteli ve dayanıklı malzeme kullanılarak; kaliteli kent mobilyası, yol levhaları, ticari tabelalar, cephe düzenlemeleri; yeşillendirme, su, heykel, çeşme ve anıtlarla donatılarak, korunması ve iyileştirilmesi demektir.

Bu, yaya kaldırımlarında ve kafe önlerinde; çekici ve kaliteli, özel, ticari ve kamu aktivitelerini özendirme demektir.

Bu, rahatsızlık veren gürültülerin olabildiğince yok edilmesi demektir.

Sürekli bir eğitim ve öğretim çabası gerekliliği

Belirli değişimler, bireysel davranış değişiklikleri olmadan gerçekleşemez. bireylerin, çevre konularına artan duyarlılıkları ise her zaman kökleşmiş davranışlarını değiştirme isteği ile paralel gitmemektedir.

Yerel yönetimler, halkı bilinçlendirme konusunda, insanlara, sokakların kendilerine ait, ortak mülkiyetlerinde olduğunu anlatma, bu nedenle sokakların herkes tarafından ortak, uyumlu ve korunarak kullanılması gerektiği fikrini aşılama ve insanların olumsuz davranış kalıplarını değiştirmeye yönelik, bilinçlendirici kampanyalar düzenleme sorumluluğunu taşırlar.

KONU: Kentlerde Çevre ve Doğa

Genelde günümüz kentlerinin birçoğu, taş, beton, çelik, cam ve asfalt yığını olup, bunların yanında ise yeterince kullanılmayan monoton yeşil kuşaklar veya alanlardan oluşur.

Sanayi tesisleri, enerji üretim alanları, trafik ve konutların ürettiği her tür atık, havayı ve toprağı kirletmekte; doğal yaşam kentlerin ve meskun alanların dışına kaymaktadır.

Doğal koruma alanları oluşturmak, peyzaj düzenlemelerini açık alanlar ve mevzi planlarda bir girdi olarak kullanmak, şimdiye dek hiç bu kadar gereklilik kazanmamıştı. Zira bunlar varlıklarıyla, kente kimlik ve karakter kazandıran, kent görüntüsüne özellik katan ve hatırı sayılır bir etkisi olan özel, zevkli donanımlardır.

Kentlerin, yapılaşmadan kaçan insanlara, doğayla baş başa kalabilecekleri 'soluma' alanları sunması gerekir. Yeşil alanlar ve hayvanlar, kişinin kendini geliştirmesine birer araçtır. Çocuklara kentsel mekanlarda dünyaya gelip aynı zamanda doğayla ilişkiye girebilme fırsatı tanılır.

Yerel yönetimler, doğal miraslarını dikkatle koruyan ev sahipleri olmalıdır. Ayrıca, kaynak kullanımını iyileştirmek, çevre kalitesini yükseltmek, temiz ve sağlıklı yerel üretim, ulaşım ve tüketimi teşvik ederek, doğal yapıları korumakla yükümlüdürler.

Hepsinin üzerinde, kent ve doğanın birbirini dışlayan kavramlar olmadığı iyice bilinmelidir.

ILKELER

Yerel yönetimlerin, doğal ve enerji kaynaklarını, uygun ve akılcı bir biçimde, yönetme ve idareli kullanma sorumluluğu

Sürdürülebilir kalkınma ilkesi kapsamında yerel ve bölgesel idareler, sınırlı kaynakları (enerji, su, hava, toprak, hammadde, besin) idareli kullanmakta hassas davranmak ve aynı

zamanda kendi sınırları içinde oluşan evsel ve tehlikeli atıkları, başka alanlara taşıyarak, gelecek kuşaklara miras bırakmak yerine, gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler.

Birçok kent, gerekli kaynakları uzaklarda aramakta ve mevcut kaynağa zarar vermektedirler. Olabildiğince kaynağı yakında aramak ve kenti kendi ekosistemi içerisinde bir bütün olarak değerlendirmek gerekir. teknik olanaklar ve yenilikçi metotlar, -örneğin: ekilebilecek küçük toprak hisseleri (bostan) oluşturmak, doğal gübre kullanımı, yalnız kente ait küçük ölçekli ısı ve enerji üniteleri, güneş ve rüzgar enerjisinin kullanımı gibi- sınırlı kaynakların idareli kullanımını getireceği gibi belediye bütçesine de katkı sağlayacaktır.

Yerel yönetimlerin kirliliğe karşı politikalar uygulaması

Yerleşimler, sanayinin, trafiğin, evsel atıkların ve ayrıca ısınmanın yarattığı kirlilikten rahatsızdırlar.

Geçici, kısa dönemli önlemler, örneğin: katı ve sıvı atıkların göl ve nehirlere boşaltılması, atıkların yakılması veya geri dönüştürülmesi gibi yaklaşımlar; yerini, temiz teknoloji kullanımı, düzgün trafik kontrol sistemleri, alternatif yakıt kullanımı ve benzeri önlemlerle atığın kaynağında azaltılması metotlarına bırakmalıdır.

Yerel yönetimler, atık maddeleri eleyecek, seçerek kullanabilecek, paketleme malzemelerini geri dönüştürebilecek, alternatif enerji kaynakları üretecek yeni endüstrileri tercih ve talep etmelidirler. Mevcut yapı sistemlerine karşı, yapılarda sağlıklı ve olumlu ortamlar yaratacak yeni yerel yapı teknolojileri de yasal düzenlemelerle desteklenmelidir.

Ancak, bunun için yeni teknolojiler geliştirmek ve yeni yasal düzenlemeler yapmak yeterli değildir. Bu konularda, politik süreçlere bilinçlendirilmiş halkın yapacağı baskıların yaptırım gücü nedeniyle, bilgilendirme çok önem taşır.

Bu da, yerel firmaları temiz teknoloji konusunda bilinçlendirerek, bilgi ve danışma servisleri kurmalarına, yeni gelişmelere ön ayak olacaktır.

Aynı zamanda tüketici de, atıkların azaltılması, uygun ve dönüştürülebilir malzeme ve temizlik maddeleri kullanımında bilinçlendirilmelidir.

Yerel yönetimlerin doğayı ve yeşil alanları koruma yükümlülüğü

Yeşil alanlar, doğanın korunması ve peyzaj planlaması; yörenin hava kalitesi ve iklimine katkıda bulunan temel faktörlerdir.

Buralar; doğal bitkiler, biyolojik bahçecilik, uygun türlerin seçimi, belirli alanların -örneğin dolu mezarlıklar, nehir yatakları, demiryolu kenarları vb.- yeniden kullanımıyla, geniş bir flora ve fauna alanları haline dönüştürülebilir.

Yeşillendirilmiş teraslar, duvarlar, avlular vb. yerler, hayvan ve bitki gibi çeşitli canlı türleri için yaşam mekanları oluşturabilirler. Şehir çiftlikleri, çocuklar için eğitim bahçeleri, doğayla bütünleşmede önemli roller oynayabilir, ayrıca, doğal kaynaklarla ilgili sorumluluk içeren ilişkiler geliştirmede yardımcı olur.

Yerel kaynakların analizi ile doğanın korunması için; öncelikli alanlar oluşturulmalı, açık alanların yeşillendirilmesi teşvik edilmeli, doğal, tarihi ve yerel karakteristiklerinin korunup

yansıtılmasına özen gösterilmelidir.

Doğayı korumanın toplumsal gururu ve bağlılığı geliştiren bir faktör olması

Bitki örtüsü, toplumun ve bireyin yaşam beldesini tanımlamasına ve onunla gurur duymasına katkı sağlayan, önemli bir araçtır. Bu, küçük bahçe hisseleri, teras (çatı katı) ve kış bahçeleri, macera bahçeleri (oyun alanları), çok katlı blokların çevrelerindeki yeşil alanlar, yeşil patikalar, doğal bahçeler, okul bahçeleri ve araştırma bahçeleri oluşturularak sağlanabilir.

KONU: Kentlerin Fizik Yapıları

Kent görüntüsü, kentsel tasarım ve çeşitlilik gösteren yapılaşma süreçlerinin çevreleriyle birlikte yıllar içinde oluşturduğu bir formdur.

Bir kent görüntüsünü koruma ve geliştirme biçimi ve kentin güvenlik, huzur, konfor ve görüntü gibi birbiriyle ilişkili ortamlarının ele alınış biçimleri, peşinde olunan iyi kent çevresi algısı açısından çok önemlidir.

ILKELER

Kent merkezlerinin Avrupa'nın kültür ve tarihi mirasının önemli sembolleri olarak koruma altına alınması

Avrupa'nın tarihi merkezleri; yapıları, kentsel mekanları, yol ağlarıyla, geçmiş, günümüz ve gelecek arasında önemli bir bağ oluştururlar. Paha biçilemez değerdeki mimari yapıları, kentin geçmişini (yaşanmışlığını) kutsal sayan (ebedileştiren) anıtlar olup; aynı zamanda günümüz ve gelecek kuşaklara kimlik duygusu aşılar, bütünlük duygusu verir ve Avrupalılar arasında toplum duygusu oluştururlar.

Tarihi merkezlerdeki kentsel baskılara çözüm; bu ülkelerde yoğun ve çok yönlü mevcut gelişmelere verilen geleneksel önemle, hız kazanmış büyüme ve değişme sonucu geniş alan ve yüksek ulaşılabilirlik gerektiren yeni büyük ölçekli kullanımlar arasında bir denge oluşturmaktan geçmektedir.

Tarihi dokular içinde yeni gelişmelere izin vermek ise, dünyanın her yerinde olduğu gibi, Avrupa'daki kent merkezlerinin de karşı karşıya kaldığı temel bir mimari çıkış yoludur.

Tarihi yapıları koruma yöntemleri ile bu dokuda yer alacak yeni yapılar özenle bir araya getirilmeli, ancak bu durum, tasarımlarda mimari yenilikleri teşvik etmekten de geri kalmamalıdır. Detayların usta bir biçimde çözümü düzgün bir kentsel dokunun oluşturulmasında önemli rol oynar.

Kentlerde açık alanların oluşturulması ve yönetiminin kentsel gelişmenin vazgeçilmez bir parçası olması

Açık alanlar -kaldırımlar, küçük sokaklar, üç şeritli bulvarlar, meydanlar, parklar, oyun alanları, nehir boyları, demiryolu kenarları, trafikten arındırılmış bölgeler, bahçeler- Avrupa kentlerinin yapılar kadar önemli ve temel parçalarıdır.

İyi tasarlanmış ve planlanmış açık alanlar, kentin çekiciliğini arttırdığı gibi, yaşamına ve ekonomisine de katkıda bulunurlar. Toplum için bir çeşit yaşama mekanı oluşturarak, kolektif yaşamı sağlar, insan boyutunu kentin yaşamına katar.

Kültürel faaliyetler ve insan huzuru için, oyalanacak gezilecek, oynanacak ve bir araya gelinebilecek alanlara ihtiyaç vardır.

Yeni alanlar bulunup oluşturulurken, gerek ölçek gerekse detaylar açısından mimari karakter ve kalite kadar, kent sakinlerinin ihtiyaçları ve davranış kalıpları da mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Ağaçların, bitkilerin, renklerin, ışığın, gölgenin sunumu ve malzemenin seçimi çok önemlidir. Bu tür açık alanlar, beldede yaşayanların aktif ve yaratıcı olabilmeleri için azami olanakları sunacak biçimde düşünülmelidir.

Açık alanların korunması da, buraların yasaklı bir alana ya da davranışlar üzerinde aşırı, anlamsız denetimlere dönüşmeden, iyi bir biçimde yapılmalıdır.

Açık alanların oluşturulması; yerel yönetimler, toplum ve tüm bireylerin ortak işbirliğiyle, olabildiğince komşuluk birimleri ölçeğinde gerçekleştirilmelidir, kent sakinlerinin bu tür faaliyetlere doğrudan katılımı, bir öz denetim yaratacağından, vandalizmle (tahrip etmek güdüsü) mücadelede de etkili olacaktır.

Mimari yaratıcılık ve imarın, kentsel görünümün kalitesindeki önemli rolü

Bir kentin karakteri, onun çağdaş mimarisi ve tarihi dokusundadır.

Bir kentin çekiciliği ise, mevcut yapıların ıslahı ve yenilerin birbirleriyle ve çevreyle, çekici ve uyum içinde olmasıyla arttırılır.

Kentsel mimari kendini ifade etmekte özgür olabilmeli ve değişik ihtiyaçlara cevap verebilmelidir. Yarışmalarla mimari proje elde etmenin, yeni fikirler yaratılmasında çok önemli bir rolü vardır.

Tüm insanların sağlıklı, yerleşik, güzel ve özendirici bir çevrede yaşama hakkı

Kentlerin fiziki biçimleri, özellikle de mahalle ölçeğinde konutların yapısı, yüksek kaliteli bir kent çevresi oluşturmada önemlidir.

Söz konusu kaliteli kent çevrelerinin oluşturulmasında; meskun alanların hava, su, toprak ve yeraltı kirlenmelerine karşı korunması; çevre korunması, tampon bölgeler, parklar, bahçeler, bostanlar oluşturulması; rahatsızlık yaratan ağır trafiğin kentten ayrılması; ve çeşitli kültürel ve sportif etkinliklerin temini, diğer önemli yardımcı etkenlerdir.

Bunların yanı sıra, halka fikirlerini rahatça ifade edebilme, çevresini oluşturabilme veya çevrede oluşabilecek değişikliklerde, karar verme süreçlerinde etkin olabilme fırsatı tanınmalıdır.

Bir kentin canlılığının, dengeli meskun alanların oluşturulması ve merkezdeki konut dokusunun korunmasıyla sağlanması

Yerel yönetimler; kent merkezlerinde, güçlü ekonomik karları (spekülatif karları) kontrol

altında tutarak ve değişim, iyileştirme gibi yöntemleri özendirerek; bu alanların meskun karakterini korumada söz sahibi olabilmelidirler.

Yanı sıra, merkezi meskun alanlardaki sosyal çeşitlilik de korunmalıdır.

KONU: Tarihi kentsel Yapı Mirası

Kentsel mimari, çağlar boyu önemli ve değerli olagelmiş tarihi yapı mirası olup, kentin kimliğini ve anılarını (yaşanmışlığını) saklamak için korunurlar. Bu miras, insan becerisinin ürünü, sanatsal ve kültürel değer taşıyan, taşınmaz varlıklar olabildikleri gibi; konum, topografya ve iklim koşullarıyla oluşan doğal varlıklar da olabilirler.

Bu miras, genelde geçici ve kalıcı gereksinimlere, moda ya da baskılara göre ek elemanlarla tamamlanabilir.

Bu kentsel miras, kent ve kentlinin kimliği açısından kritik önem taşıyan, kentsel yapının ayrılmaz ve yeri doldurulmaz bir parçası olup; Avrupa'nın ortak geçmiş ve gelecek bilincini ve içeriğini oluşturan kültürel referansla, gelecek kuşaklara aktarılır.

Tarihi kent mirası, Avrupa Mimari Mirasının Korunmasına ilişkin Konvansiyon'un 1. maddesinde tanımlandığı gibi anıtlar, yapı grupları ve kent dokularından oluşur.

Kentsel mirasın önemsenmeyen kısmı, fabrikalar, makine-teçhizat, köprüler, limanlar, ambarlar gibi genelde, sanayileşme dönemi yapılarıdır.

Kentsel miras, cehalet, kullanılmama (terk edilmişlik) veya her tür bozulma ile tehdit altındadır.

Yerel yönetimler, kentsel mirasın korunması ve bakımında, ilgi ve sorumluluk açısından en uygun konumdadırlar.

Tarihi merkezlerin ve dokuların yapısı uyumlu bir sosyal dengeyi oluşturur. Eski kent dokularındaki faaliyetlerin gelişebilmesi için doğru koşulların oluşturulması, sosyal bütünleşmeyi sağlayacaktır. Tarihi bir yapının korunmasıyla, bir bölgenin karakteri korunabilir yada yenilenebilir.

ILKELER

Kentsel korumada hassas bir yasal çerçevenin gerekliliği

Her ne kadar, tek yapılar özel mülkiyette olsalar da, koruma yükümlülüğü kamunun elindedir. Bu nedenle korunmanın sağlanmasında, mevcut hak ve sorumlulukları tanımlayan, anlaşmazlıkları çözebilen yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Devlet kurumları, koruma altına alınan bireysel ve grup yapılar konusunda bozulma, tahrip olma, yapı karakterinin bozulması ve değiştirilmesine karşı, danışmanlık hizmetleri ve yaptırımlara sahip olmak zorundadır.

Bu tür yasal düzenlemeler, kurum ve kuruluşlara; mevcut restorasyon işinin, yapı sahibine gerekli maddi desteği sağlayarak yaptırılmasını; yapamadığı noktada veya zorunlu olarak mülk kamu eline geçmişse bile, işin sürmesini temin etme yetkisi verir.

Söz konusu yasal düzenlemeler, aynı zamanda kapsamlı bir arşiv mekanizmasıyla, kentsel mirasın envanterinin de elde edilmesine olanak verir. Bir kentteki geniş kapsamlı tarihi yapı araştırması sonucu elde edilen bu envanterler, olası tehlikeleri ve uygulanabilir yeniden kullanım olanaklarını ortaya koyarak, potansiyel bir diğer mirasolan ve müstakbel alıcıların dikkatine sunulan, sanayi mirası için de geçerlidir.

Yasalar; sit alanları, ya da özel koruma alanlarına ilişkin tanımlar içermeli; yetkililere, koruma ve restorasyon çalışmalarında kalifiye usta ve geleneksel malzeme kullanımı, orijinal forma uyma vb. konularında denetleme ve yönlendirme yetkisi vermelidir.

Kentsel mirasın korunması için bilgilendirme politikalarının gerekliliği

İyi bir koruma, halkı aydınlatma ve mülk sahiplerini de sahip oldukları değer konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme ile sağlanır.

Bu konuda, modern iletişim araçlarının ve reklam tekniklerinin etkin kullanımına ve insanları çocuk yaşlardan baş1ayarak, konuya ilişkin özel ilgiyle eğitilmesine ihtiyaç vardır.

Politikalar, koruma bilgi ve felsefesi; mimarların, arkeologların ve tarihçilerin tekelden (dar çemberinden) çıkarılıp, kent plancılarına, politikacılara, müteahhitlere ve hatta iş çevrelerine kadar genişletilebilmelidir.

Oluşturulacak gönüllü çalışma kampları ve imece kampanyaları, korumaya pratik yolla katılımı öğretmekle kalmaz, aynı zamanda yararlı, eğitsel bir döngü de yaratır.

Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklıkların gerekliliği

Gerek tek yapı veya çok yapı ölçeğinde; gerekse ulusal, bölgesel, yerel düzeyde koruma politikalarının uygulanmasında, idari hizmetlerin yeterince sağlanması ve kentsel mirasın korunması konusunda ağır bir mali taahhüttür. Devlet kaynaklarının ötesinde, bu iş için ayrılan fonlar, özel sektörle oluşturulacak ortaklıklarda ve özel şahıslara verilecek teşvikler için de kullanılabilir. Örneğin, yapıları tahrip etmek yerine restorasyonu özendirici vergi ve mali teşvikler; farklı Katma Değer Vergisi uygulamaları; binanın tümünden onarımı ve restorasyonu koşuluyla düşük fiyattan satmak; uzun vadeli borçlar; restorasyon vakıfları oluşturmak; döner fonlar, sponsorluk ve bağış sisteminin işletilmesi.

Kamu kurumları, kendi mülkiyetlerinde olan tarihi yapıların -örneğin: demiryolları- bakımına ilişkin sorumluluğu kabul etmelidirler.

Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereği

Koruma uzmanlığı eğitimi, üç ayrı gruba yöneliktir: zanaat öğrenmek isteyen gençler, ek eğitim veya ek beceri kazanmak isteyenler ve çok**özel uzmanlık** isteyen zanaatkarlar. Farklı tip ihtiyaçlar, bahsi geçen farklı tip eğitimleri gerektirir. Eğitim; el sanatlarına ilişkin ticaretin öneminin yükseltilmesini, mesleki ve sosyal fırsatlar yaratarak sağlamalıdır.

Tarihi kentsel dokunun; planlamaya temel veri biçiminde katılarak, çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi

Bütüncül bir korumanın en temel koşulu, koruma ve onarımı (restorasyonu) gerekli bir planlama hedefi olarak kabul etmektir. Bu da koruma ve onarım programının bütüncül bir yaklaşıma oturmasını zorunlu kılar. Koruma çalışmalarını yürütecek ekip, disiplinler arası bir ekip olmalı ve ekonomik gelişme, kültür, konut, çevre vs, gibi diğer sektörel politikalarla aktif işbirliği içinde çalışabilmelidir.

Ancak bundan, kentlerin açık hava müzesi haline dönüştürülmesi de anlaşılmalıdır. Restorasyon, yapılarda çağdaş, yaşanabilir bir ortam sunmalı, kamu kuruluşları ise yapının kendi kendini koruyabileceği bir sistem sağlamalıdır.

Ekonomik kalkınmanın, kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması

Tarihi değerlerin korunması çoğunlukla başarılı bir kentsel ekonomik canlanma anlamına da gelir. Bu, kentin çekiciliğini turizm ve ticaret sektörleri için artırır. Eskinin yeniden kullanımı; kısmen sanayinin de içinde bulunduğu alanlarda, binaların; konut, otel, iş merkezleri ve benzeri kullanımlara dönüştürülmesiyle ekonomik bir çözüm üretebilir.

Koruma, emek yoğun bir iş olduğundan, işsizliğe de çözüm olup, enerji, hammadde ve altyapıdan tasarruf sağlar.

KONU: Konut

Konut yuvası olan kentler, daima “kale”lerinin gölgesinde barınmaya can atan insanlar ve toplum için çekici olmuştur.

Konut edinmeye ilişkin haklar, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. maddesinde belirtilmiştir.

Konut, bireye ait kişisel bir mekan olup, ikamet edenin kentsel varlığının temel simgesi, toplumun temel yaşama birimidir.

Konut stoku, kentin yapılaşmış alanının büyük bölümünü kaplar. Konut; bir insanın yaşamında sahip olmak için en büyük bedeli ödediği harcama kalemi olup; çalışma, dinlenme ve ulaşım ile birlikte kent yaşamının temel işlevlerinden biridir.

ILKELER

Konutta bireyin mahremiyetinin olması

Konut; birey için güvenliğin sağlandığı, sükunetin ve gerçek mahremiyetin olduğu tek yerdir.

Yerel yönetim yasaları; hane mahremiyetini mutlak sağlayacak, haneyi kamu ve özel kuruluşların tecavüzünden koruyacak, program ve kampanyalar düzenleyerek kişi başına oda oranının olabildiğince 1 (bir)e yaklaşmasını temin edecek; ses, ayırıcı duvarlar, dış görünüş ve gözden uzak olma vb. standartların oluşturulup uygulanmasını göz önüne alacak şekilde düzenlenmelidir.

Her insan ve ailenin; güvenli, sağlam bir konut edinme hakkı

Konut, kişinin gündelik yaşamını sürdürebilmek amacıyla enerji ve kuvvet toplayabildiği ve fiziksel sağlığı için güvenli, emin bir ortam olmalıdır.

Buna da yapılarda güvenlik standartlarını oluşturup uygulamak, sıhhi olmayan yapılara ilişkin envanterleri derleyerek; yapıların yıkılması, yeniden yapılması ya da onarılmasına; yerel sağlık, güvenlik ve barınma birimlerinin işbirliği ile karar verilmelidir.

Bu aynı zamanda konutların doğal tamamlayıcısı, bahçeler, yeşil alanlar ve bu amaçla ayrılmış benzeri paylarla (küçük bostanlarla) donatılması anlamına gelir.

Yerel yönetimlerin, konutta seçenek, çeşitlilik ve ulaşılabilirliği artırması

Kentler ve yerel yönetimler, geniş bir barınma seçeneği sunmalıdır. Bunlar dengeli bir toplum için çeşitli biçim ve standart da tüm ihtiyaçları içerecek, meskun alanlar ve yapı stokları olmalıdır.

Konut arzı, kişi ve ailelerin değişen yaşam tarzları ve sosyoekonomik koşullarına göre dalgalanan ihtiyaçlarıyla uyuşmalıdır.

Yerel yönetimler, konut üretirken, yer seçimi ve alıcının statüsüne göre çeşitlilik sunabilmeli ve bu pazarda oluşabilecek yetersizliklere müdahale edebilmelidir. Kişi ve ailelerin rahatlıkla konut değiştirebilmesi, gayri menkul alım satımlarında vergilerin azaltılması, kira kontratlarında sürelerle ilgili esnekliklerle kolaylaştırılmalıdır.

Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan kişi ve ailelerin haklarının, yalnızca pazar mekanizması koşullarına terk edilmemesi

Pazar ekonomilerinde ev sahipliği kişilerin mevcut ve süregelen ödeme gücüne bağlıdır. Dolayısıyla pazara girip barınma hakkı elde edebilmek yaşlı, muhtaç, özür, işsiz, tek başına yaşayan azınlık ve göçmenler gibi bazı insanlar için ayrımcı ve güvenilmez koşullar nedeniyle kolay olmayabilir.

Sonuçta, konut politikaları; sosyal hedeflere ulaşmak için doğrudan müdahalede bulunabilme ve özel sektörü bu konuda özendirmeyi de içerecek biçimde yerel yönetimlerin yetkisinde olmalıdır.

Yerel yönetimler tarafından, ev sahibi olabilme ve kullanım süresi güvencesinin sağlanması

Yerel yönetimler, kişilerin uygun fiyattan ev sahibi olabilmeleri için tüm olanaklarını kullanmalıdır. Yasalar, kamuya ait evlerde ikamet eden kiracılara evi satın alabilme olanağını sunarken, yerel yönetimlere kamuya ait mülklerde değiş-tokuş yapabilme yetkisini sağlar.

Aynı önemdeki bir başka konu, kullanım süresi güvencesinin sağlanmasıdır. Örneğin, kirasını düzgün ödeyen bir kiracı her an tahliye korkusu veya bir biçimde evden çıkarılma korkusu taşımamalıdır. Barınma hakkı, yerel toplumun bir parçası olabilme hakkı demek olup, uzun vadeli bir güvenceyi gerektirir.

Bu tür haklar, en iyi tüm koşulları açıkça içeren, kişiye ait veya hisseli tapu senedi ve kira kontratlarıyla korunur.

Aynı zamanda, bahsi geçenler kadar önemli diğer bir konu ise, yerel yönetimlerin; bireyleri ve kiracı derneklerini, konut yönetimine katılımında ve değişik konut modellerini -örn: konut kooperatifleri- oluşturmada teşvik etmesidir.

Eskimiş konut dokusunun yenilenmesinin bedelinin burada oturan, sosyoekonomik seviyesi düşük gruplara yüklenmemesi

Özellikle kent merkezlerinde eskiyen yapılarda oturanlar, genelde buraların onarımıyla, yenilenmiş konutlarda onarımdan oluşan değer artışını karşılayamadıklarından, yaşadıkları yeri terke zorlanırlar.

Bu nedenle yerel yönetimler, onarımlarla ilgili konut programlarını, gerekli finansal kaynaklarıyla birlikte oluşturmalı, böylelikle, bölgenin genel iyileştirilmesinden mevcut sakinlerin de fayda sağlanmasını temin etmelidir.

KONU: Kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi

Özellikle uyuşturucu kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan suçlar Avrupa kentlerinde öyle bir noktaya yükselmiştir ki, kent toplumundaki politik, kamusal ve profesyonel oluşumların zihinlerini birinci derecede meşgul etmektedir.

Güvenlik herkesin endişesidir. Bir yerleşim; orada yaşayanların güvenliği garanti edilmeden ve suç korkusu azaltılmadan, gerçek anlamda 'yerleşim' olma hakkını elde edemez.

Yerel yönetimler; uygun sosyal kalkınma politikalarıyla, sosyal bağları yenileyerek, karşılıklı destek ve ortaklığa dayalı aktif programlar geliştirerek, mevcut ihmalleri kökten saptamış¹⁰ toplumda yaşayan herkese uygun bir ortamda yaşama şansı kazandırılması için, atağa kalkmıştır.

ILKELER

Net bir güvenlik ve suç önleme politikasının, alınacak önlemlere, kanuni yaptırımlara ve müşterek desteğe dayandırılması

Suçun çok çeşitli sebepleri vardır. Çözümler de buna göre çeşitlendirilmeli ve koordinasyonu sağlanmalıdır.

Bu da, yerel düzeyde, seçilmişlerin temsilcileri, resmi görevliler, polis kuvvetleri, hukukçular, sosyal danışmanlar ve birliklerin işbirliğini içeren yapıların oluşumlarını gerektirir.

Böylelikle suçun sebeplerini, şimdiye kadar yürütülen mücadelelerin etkilerini ve gelecekte izlenecek yolları daha iyi saptayabilecektir. Suçun cezalandırılmasını takiben, suçlunun yeniden kazanılması ve mağdurların haklarının tazmin edilmesini sağlayacak süreçler oluşturulmalı ve hayata geçirilmelidir.

Yerel güvenlik politikasının; güncelleştirilmiş, kapsamlı istatistik ve bilgilere dayandırılması

Yerel güvenlik politikaları, açık, net, detaylı bilgilere ve kapsamlı istatistiklere dayandırılmalıdır.

Detaylı suç istatistiklerinin oluşması; (suçun işlendiği zaman ve mekanın saptanması, sabıka kaydının araştırılması vb.); mağdur anketleri ve bu kişilerin oluşturdukları birlikler, sosyal danışmanlar ve eğitim danışmanlarından alınacak güncelleştirilmiş raporlar aracılığıyla sağlanacaktır.

Bu mekanizma, yerel yönetimlere ve yerel suç izleme servislerinin çalışmalarına temel oluşturacaktır.

Suçun önlenmesinin toplumun tüm üyelerini ilgilendirmesi

Suçun oluşumunda birincil derecede önemli olan etkenlerin başında; sosyal yabancılaşma, buna bağlı olarak ortaya çıkan olumsuzluklar ve özellikle, belli bir kültürle, aileyle, okulla veya toplumla bütünleşememiş olan gençler gelir.

Kentsel çevreyi iyileştirici önlemleri alırken beraberinde; gençlere sağlık, eğlence, eğitim, istihdam konularında olanaklar yaratmak, suç oluşumuna karşı alınacak tedbirlerdendir. Toplumda zorluklarla karşı karşıya olan kesimlere; ayrımcı yapılar oluşturarak değil, aksine, ekonomik bütünleşme, konut gibi sorunlarına detaylı yaklaşımlarla, özel önem verilmesi gerekir.

Etkili bir kent güvenlik politikası için; emniyet güçleri ve yerel halkın yardımlaşması

Emniyet güçleri, güvenlik etkisini artırabilmek için; toplumun tüm faal birimleriyle gerekli koordinasyonu oluşturarak, kent sakinleri ve temsilcileriyle, iyi bir diyalog geliştirmelidir.

Bu koordinasyon ve diyalog için, ortak çalışmayla, yerel izleme birimleri oluşturulup, yeni yöntemler geliştirilmelidir. Bunlar; özellikle belli yer ve zamanlarda devriyelerin gezmesi; gençleri hedefleyen eğitime yönelik çabalar; hukuk otoritelerinin kovuşturma politikalarıyla ilgili katkılarının sağlanması; kamu kurumlarının ve kent sakinlerinin hırsızlığı önleyici tedbirler geliştirmesi, yapıların yeni teknolojilerle korunması ve mahallelerde devriye bulundurulması gibi konularda uyarılması; özel güvenlik güçlerinin faaliyetlerinin desteklenmesi ve sosyal servis ve benzeri kuruluşlara gelen telefon ve şikayetlerin ciddiyetle anında takibi, gibi önlemleri de kapsamalıdır.

Uyuşturucu karşıtı yerel politikanın oluşturulması ve uygulanması

Uyuşturucu bağımlılığı, suçun oluşumuna yol açan çeşitli faktörleri içerir; zaten kendisi bir suç oluşturan bu eylem, uyuşturucu trafiği de dahil olmak üzere, tek tek kişilerin uyuşturucuyu elde etmeye yönelik tüm eylemlerini kapsar. Uyuşturucu satıcılarının yakalanması, uzman polislerin ve hukuk otoritelerinin görevi olmasına karşın, toplum da uyuşturucu talebini en aza indirmek için gerekli tedbirleri almak zorundadır.

Sağlık ve sosyal servis danışmanlarıyla ortak çalışacak uzman bir birim, yapacağı ön araştırma veya durum tespitinin yanı sıra, özellikle okul içi ve dışında gençlere yönelik uyarı programlarıyla söz konusu çalışmalara katkıda bulunur.

Kişilerle tek tek irtibata geçebilen ilgili personel, kamu çalışanları, öğretmenler, gençlik danışmanları ve sosyal danışmanların eğitimine, bunun yanı sıra, şiringaların ve uyuşturucu muadili diğer ilaçların satışında özel koşulların getirilmesine özen gösterilmelidir.

Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi

Cezaevi tecrübesi, sabıkasının yeniden suç işlemesine yol açtığından, hapis cezası, sadece çok ciddi suçlar söz konusu olduğunda gündeme gelmelidir.

Toplumun kanuna aykırı herhangi bir harekete, anında sistematik biçimde cevap verebilmesi için alternatif cezalandırma sistemlerinin geliştirilmesi gerekir; böylece, suçluyu topluma olabildiğince çabuk geri kazandırmak ve oluşabilecek suçları engellemek hedeflenir.

Cezaevlerine alternatif olarak, suçluyu cezaevi dışında arazide veya toplum hizmetlerinde çalıştırmak; ayrıca, suçluların gözaltı ve savunma süreçlerini, suça maruz kalmış kişilerin zararlarının tazmini ile birlikte düşünmek, cezaevleri ve yerleşimler arasında olumlu ilişkiler kurarak, örneğin: kültür ve eğitim faaliyetlerini cezaevlerine sokmak ve toplumu suçlunun serbest bırakılmasına hazırlamak gibi yöntemler denenmelidir.

Yerel güvenlik politikasının temel unsuru olarak mağdurların kolanması

Suçla karşılaşanlara yapılacak yardımlar, destek programlar ve buna paralel olarak suçlunun topluma kazandırılması çabası toplum için manevi bir görevdir.

Bu tür yaklaşımlar, kamu veya toplum tarafından ortaklaşa oluşturulmalıdır. Mağdurlara gerekli destek ve rehberlik hizmetlerini sağlayacak özel birimlerle, emniyete ve mahkemelere yansıyan şikayetlerin sürekli izlenerek ilgili bilgilerin anında iletilmesiyle, tanıklığı teşvik ve kolaylaştırıcı düzenlemeleri, mağdurlara destek sağlanmalıdır.

Suçların önlenmesine öncelik verilmesi ve buna bağlı mali kaynakların yaratılması

Avrupa kentlerindeki yüksek suç oranı ve bu konudaki açıklar, genelde bu kentlerdeki yaşamın temel sorunları olmasına ve önleyici tedbirlerin kapsamlı bir biçimde tartışılmasına rağmen; yerel yönetimler henüz bu sorunlara gerekli mali kaynakları aktarmamaktadırlar.

Aktarılabacak fonlar; suçu önlemek üzere koordine edilmiş birimlere, yeni yöntem ve tekniklere, uyuşturucu karşıtı politikalara oluşturulmasına, suçun tekrarını engelleyecek programlara ayrılmalı, mağdurlara yardım ve cezaevlerine alternatif yaklaşımlar gibi çalışmalarda kullanılmalıdır.

KONU: Kentlerdeki özürü ve sosyo-ekonomik bakımdan engelliler

Her kentlinin en temel hakkı, kentteki tüm sosyal aktivite ve olanaklara, yaş, ırk, bedensel ve zihinsel kabiliyetlerine bakılmaksızın, kendi özgür iradeleriyle erişebilme hakkıdır.

Ancak, genel bir kural olarak kentlerimiz öncelikle ve elden geldiğince, mevcut çalışan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için imkanlar sunar.

Genellikle kentlerde göz ardı edilen konular arasında, hamileler, çocuklar, yaşlılar, hastalar ve özürü gibi insanların, kısa veya uzun süreli adaptasyon süreçleri bulunur.

Özel engelli kişilerin temel kişilik haklarını kullanabilmeleri, diğer kent sakinlerinin anlayış ve rehberliği ile mümkündür.

ILKELER

Kentlerin, herkesin her yere erişebilirliğini sağlayabilecek şekilde tasarlanması

Bütün ticari, idari ve kamu binaları; sosyo-kültürel, spor, sağlık ve dini faaliyetler; sokaklar; kamu alanları; kültürel, sosyal ve diğer aktivitelerin hepsi; özürleri yada engelleri ne olursa olsun tüm yurttaşlar için erişilebilir olmalıdır.

Olabildiğince, bebeklere yüzme, özürülere spor, kütüphanelerde çocuk bölümleri gibi değişik nüfus gruplarına yönelik faaliyetler düzenlemeli veya belli zaman aralıklarının bu gruplara tahsisi sağlanmalıdır.

Ancak, kamu bina ve alanlarının gereksiz kullanımı, gerçek kullanıcılar için lüzumsuz rahatsızlıklar yarattığından, engelleyici önlemler pahalı veya gerçekdışı olmaktadır.

Buna bağlı olarak, yerel yönetimler; tüm yapılar, kamuya açık alanlar ve benzeri yeni alanlar için güvenlik ve kontrol birimleri oluşturabilir.

Aynı zamanda, kamu ve yarı kamu hizmet personeli, çeşitli engellerinden dolayı sıkıntı çeken yurttaşlarla ilgilenmek ve yol göstermek için eğitilmeli; kentlileri, daha az şansları olan diğer toplum üyelerinin varlığı hakkında zamanında bilgilendirerek, her şeye rağmen engelli kişilerle bütünleşebilmeleri ve hoşgörü gösterebilmeleri için gerekli politikaların geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Özürü ve engelliler. ilişkin politikaların, hedef gruplar için aşırıhimayeci değil, toplumla bütünleştirici olması

Yerleşimleri özür ve engelliler için koruyucu kozalar biçiminde donatmak ve tasarlamak, ne mümkündür, ne de psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak tavsiye edilir. Aşırı korunaklı bir çevre yerine, çocukların, yaşlıların, özürülülerin, çevreleriyle uyum içinde, diğer tüm kentlilerle birlikte, toplum hayatının günlük yaşantısına katılımlarını sağlamak gerekir.

Aşırı himaye; sosyal devlet anlayışının özendirilmesine, ilgili grupların mücadelelerini engelleyici karşıt grupların oluşmasına, sosyal gruplar arası ilişkilerin bozulmasına ve olgunun reddedilmesine yol açar.

Aynı zamanda belli gruplara hitabeden benzer aktivitelere, yoğunlaşmaktan kaçınılmalıdır.

Özürülüler ve azınlıkları temsil eden derneklerin kendi aralarındaki işbirliği ve dayanışması

Dernekler; özürülüler veya azınlıkları temsilde, haklarını korumada ve onların toplumla bütünleşmesini teşvik etmekte olumlu bir rol oynarlar.

Derneklerin gerek kendi aralarında; gerekse kent planlama, sosyo-kültürel, politik konulardan sorumlu diğer kurumlarla ve her grubun birbirleriyle olan fikir alışverişleri, belirli aralıklarla ve sürekli olarak devam etmelidir.

Yalnız projenin gelişimi ve uygulanması aşamasında değil, tasarım sürecinde de gerçekleşecek fikir alışveriş; sağlanacak hizmetlerin kalitesinin yükselmesini sağlar, yerel yönetimlerce benimsenen bütünleşme önlemlerinin etkinliğini artırır.

Söz konusu fikir alışverişi; sokakların, kamu alanlarının, ulaşım ve diğer kullanımların ayrıntı şemalarının çıkarılarak, yapı yönetmelikleri ve ruhsat başvurularını göz önüne alarak, kentsel çevreyi bir bütün olarak planlama kapsamında değerlendirmelidir.

Evler ve işyerlerinin özürülü ve engellilere uyarlanabilir biçimde tasarlanması

Sosyal yaşam sonsuz bir alışveriş ve çeşitli karşıtıklardan oluşur. Tüm alanlar herkes için kolayca erişilebilir olmalı; yaşı, sağlık durumu ne olursa olsun her fert, işinde ve evinde olabildiğince güvende ve rahat hissedebilmelidir. Böylelikle her kentli, aktivitelerini sonuna kadar geliştirecek olanağa kavuşmalıdır.

Oysa ki; konutlar, işyerleri, mahalleler ve diğer ufak yerleşim üniteleri, genellikle, belli gruplar için oldukça uygunsuzdur.

Gençler için gerekli düzenlemeler arasında, ses izolasyonu, mahremiyet, oyun alanları ve güvenlik; yine gençler için (13-19 yaş grubu) buluşma yerleri, oyun alanları ve mahremiyet; yaşlılar için tecrit, güvensizlik, ulaşım güçlüğü gibi durumların azaltılması, buluşma yerleri ve çeşitli kurumlar aracılığıyla rehberlik hizmetleri; özürülüler için uygun ulaşım olanakları, tuvaletler; yavaş veya güç yürüyen, duyma veya görme özürülülerin fiziksel özürlerini azaltmak için teknolojik araçların geniş olarak kullanımı sağlanmalıdır.

Seyahat, iletişim ve kamu ulaşımının tüm insanlar için erişilebilir olması

İnsanların ve malların serbest dolaşımı, temel kişisel haklardan olmakla birlikte, toplumun bazı grupları için seyahat ve iletişim bir sorun olmaya devam etmektedir.

Söz konusu haklar, yaşlarından, bedensel veya zihinsel yeteneklerinden, dil bilgisi ve yerel geleneklerden kaynaklanan engelleri olan grupları da kapsar. Bu nedenle, bu kişilerin değişik olanak ve faaliyetleri kullanımı; evrensel resimli anlatımlar, tercümeler, yaya ve bisikletliler için yollarda uygun işaretlemeler, azınlıkların yoğun olarak dilin pratik kullanımı konusunda eğitimi ve yeni, etkili kullanıcı-uyumlu danışma sistemlerinin kullanılması aracılığıyla teşvik edilmelidir.

KONU: Kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme

Spor ve boş zamanları değerlendirme, oldukça geniş bir fiziksel aktivite yelpazesini kapsar, bunlar; hafif egzersizler, oyun, hedefli ve performansı arttırmaya yönelik egzersiz, en mükemmele ulaşmaya yönelik sistemli bedensel çalışmalardır.

Bu tür faaliyetlerin kişi ve toplum yaşamında yeri önemlidir. Kentsel alanlarda yoğunlaşmış insan toplulukları ve beraberinde getirdiği baskılar, çeşitli spor olanaklarının sağlanması ihtiyacı doğurur.

Spor, kişileri ve cemiyetleri bir araya getirerek iletişim olanaklarını artırır, özellikle gençleri yönlendirerek, sosyal yaşama yabancılaşmalarına engel olur. Aynı zamanda, uyuşturucu kullanımıyla savaşa ve uyuşturucu kaynaklı dışlanmaya karşı da önemli bir çaredir.

Herkesin, ilgi alanları ve kabiliyetleri yönünde spor faaliyetlerine katılmaya hakkı vardır, bu sayede kişiler, bedensel ve sosyal güvenlerini artırarak yaşamlarını daha anlamlı kılarlar.

ILKELER

Tüm kent sakinlerinin, eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerinde yer alma hakkı

Yerel yönetimler, herkes için Spor Şartı (Sport for All Charter) yaklaşımları doğrultusunda, kendi yönetiminde veya başkaları aracılığıyla gerçekleştirilecek spor alanları ve spor faaliyetlerine ulaşımı; kişilerin sosyoekonomik durumları, yaşları ve etnik kökenlerine bakılmaksızın, sağlama sorumluluğuna sahiptir.

Bu, aşağıda sıralanan esaslar aracılığıyla gerçekleşecektir:

— Birçok kent sakininin spor faaliyetlerinde yer almasını engelleyen, sosyal, ekonomik ve yapısal zorlukları ortadan kaldırarak;

- Spor faaliyetlerine katılımda, özellikle gençler, kadınlar, yaşlılar, etnik azınlıklar, işsiz ve az ücretliler gibi grupları hedefleyen ve bunların özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek özel programlar, antrenmanlar ve benzeri araçlar geliştirerek;

— Yerleşim bütününe kapsayacak şekilde temel spor faaliyetlerini yaygınlaştırarak;

— Bu bütün içinde kolayca ulaşılabilen, toplum alışkanlıklarına ters düşmeyen, yerel nüfusun rahatça kullanabileceği, küçük boyutlu spor aktiviteleriyle toplumsal bütünlüğü artırıp, SUÇ ve vandalizmi azaltarak;

— Kamu tarafından, kullanıcıların fikirleri de alınarak oluşturulacak olan spor faaliyetlerinin, diğer ticari sektörler ve gönüllü kuruluşlar tarafından oluşturulmuş olanlarla birbirini tamamlayıcı olmasını temin ederek;

— Meskun alanlarda ve gelişme alanlarında, mevcut ve gelecek ihtiyaçlar için önerilecek olan spor faaliyetlerine katılım oranları ve ulaşım bağlantılarını da vb. göz önüne alarak;

— Gerek geleneksel, gerekse modern sporlar için çeşitli olanaklar yaratarak;

— Öneri ve mevcut kentsel alanlarda eğlence ve dinlence faaliyetlerini geliştirmek ve teşvik etmek için, açık alanlar~ ağaçlı alanlar, oyun alanları, oyun havuzları ve gezinti yolları oluşturarak;

Spor ve kültür fizik faaliyetleri; açık alanlar, ağaçlı alanlar, akarsular, kanallar, göller ve bahçeler gibi mevcut kaynaklardan tahsisler yaratarak; doğal ve sentetik çim sahalar, tenis kortları ve atletizm parkurları kurarak; yüzme havuzları, buz pateni sahaları gibi büyük spor merkezleri inşa ederek kişilere çeşitli fırsatlar sağlayabilir.

Spor alanlarının sağlıklı ve güvenli olarak tasarlanması

Kentsel spor alanları, çevre binalar ve kent görünümüyle birlikte, bulunduğu mekana anlam kazandıracak uyuma sahip olmalıdır.

Tasarımlar ve kullanılan malzeme toplumun her kesimine sağlıklı ve güvenli katılım için teşvik edici unsurları taşımalıdır.

Bina konumu ve biçimi, kullanıcıların ve idarecilerin gereksinimlerini karşılayabilmelidir. Futbol sahaları gibi başlıca spor alanları, seyirci can güvenliğini garanti ederek, suç ve şiddeti azaltacak şekilde tasarlanmalıdır.

Büyük spor alanlarının tasarımları ve organizasyonları sonrasında bunlara ek olarak düzenlenmiş diğer yapıların yeni kullanımlara dönüştürülebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, sporcuların kalacakları yerleşim alanlarının daha sonra konut alanlarına dönüştürülebilmesi gibi.

Her kent sakininin kişisel potansiyelleri doğrultusunda istediği sporu yapma hakkı

Temel düzeyde spor yapabilen birçok kişi, özgüvenlerini geliştirmek ve kişisel bütünlüklerini oluşturmak için sporla ilgilerini sürdürmeye gayret ederler. Kondisyonlarını artırarak daha iyiye erişebilir, özellikle bu faaliyetlere katılmayan gençler ve diğerleri için modeller oluştururlar.

Bu becerileri kazanmış kişilerin spor aracılığıyla geçimlerini sağlayabilmeleri, aynı zamanda yerel ekonomilere de bir katkıdır.

Spor faaliyetlerinde becerilerini artırmak isteyenlerin ihtiyaçları, bu işi hobi olarak yapanlardan daha karmaşık ve fazladır.

Bu nedenle kamu, spor federasyonlarıyla birlikte, yetenekli sporcuların yarışma ve eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeterli alet ve donanımına sahip uygun spor ortamlarını tasarlamalıdır.

Bunlar, eğitim, idman ve müsabaka programlarıyla da desteklenmelidir.

KONU: Yerleşimlerde Kültür

Yerel ve bölgesel yönetimler, güzel sanatlar ve eğlence faaliyetlerinin hazırlıklarında, kültürel aktivitelerin tanıtımında ve kültürel demokrasiye erişmede önemli bir yere sahiptirler.

Bu nedenle adı geçen yönetimler, yerleşimin geleneksel, kültürel özellikleri ve nüfusun kültürel karakteri ışığında, kültürel politikaları hazırlama ve uygulama kapasitesi ve hakkına sahip olmalıdır.

Mimari oluşumlar, dil, güzel sanatlar, müzik, edebiyat, hepsi birden bir kentin ortak hafızasının ve tarihinin birer ifadesini; yaşam tarzlarının, sosyal oluşumların, kültürel mirasın ve yaşanmışlığın değişiminin barometresini oluştururlar.

Bir yörenin kendine has coğrafyası, topografyası, iklimi ve yaşam koşulları, yaşayanların o yöreyle bütünleşmelerini sağlayacak, özgün kültürel karakteri oluşturur.

Kültürel politikaların, ekonomik ve sosyal kalkınmaya da katkısı vardır. Daha kapsamlı olarak ele alındığında, bu politikaların oluşumu; bireylerin yerleşimlerini, Avrupa'yla ilişki ve değişim açısından rol ve konumlarıyla tanımlarına, tanımlamalarına ve bütünleşebilmelerine yol açar.

ILKELER

Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı

Kültürel faaliyetler tüm bireyleri ilgilendirir. Elit ve imtiyazlı küçük grupların inisiyatifindeki bir faaliyet olarak kabul edilmemeli, aksine tüm sosyal grupların yaratıcılık ve hayal güçlerini

teşviki bir araç olarak görülmelidir. Kültürel demokrasinin evrensel olduğu, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 27. maddesinde belirtilmiştir.

Yerleşimlerin kültürel oluşumunun, ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı

Kültürel politikalar, ekonomik gelişmeyi ve toplum bilincinin oluşmasını teşvik eder; en küçük yaştan başlayarak, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır; toplumsal ilişkilere katılımı etkin rol oynar; toplumun engelli olan kesimlerinin sosyal yenilenmesinde yardımcıdır. Bu nedenle kültür; karmaşık kent politikalarının, insan haklarının tesisinin ve kentlerde yaşamın kalitesinin artırılmasının temel taşıdır.

Güçlü bir bağ olarak, farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasındaki kültürel alış-veriş

Yerel yönetimler; kendi yerleşimlerinin kültürel tecrübelerini diğerlerine aktarmakla, karşılıklı saygı ve anlayışın aratacağının bilincinde olmalıdır.

Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasi için; yerel yönetimlerin, toplum birimlerinin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi

Kültürel gelişim yalnızca yerel yönetimlerin sorumluluğu değildir. Bu yönetimler, çeşitli yöntemlerle ,örneğin, mali teşviklerle- sanatsal ve kültürel faaliyetleri himaye eden ticari kuruluşların artırılması ve özendirilmesine yardımcı olabilirler. Ayrıca, kültürel yeniliği hedefleyen mahalle topluluklarına, buradaki toplum birimlerinin sorumluluk ve faaliyetlerini artırarak azami desteği verebilirler.

Kültürel çoğulculuğun (çeşitlilik), yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi

Kültürel aktivitelerin zenginliği; organize ve kurumsallaşmış yapılardan değil, onun doğaçlama ve yaratıcı özelliğinden kaynaklanır.

Başarılı bir kültürel gelişim, toplumun belli gruplarının -örneğin: gençler ve özellikle göçmen topluluklar- gereksinimlerini ve dayanışmasını hedeflemeli ve göz önüne almalıdır.

Yerel yönetimlerce dengeli biçimde tesis edilmiş kültürel turizmin, toplum üzerindeki olumlu etkisi

Kültürel turizm, Avrupa'da giderek gelişen bir endüstri dalı olarak tarihi yerleşimlere ve kültür-sanat faaliyetlerine, gün geçtikçe artan sayılarda ziyaretçi çekmektedir.

Bu faaliyetlerin yerel yönetimlere katkısı açıktır. Bunlar arasında, yükselen refah seviyesi; yerel işgücü olanaklarının artması; inşaat sektöründe değişik akımların oluşması ve el sanatları gibi yerleşik nüfus için olumlu gelişmelerin yayılması; tüm bunların ötesinde farklı kültür ve topluluklar arasında oluşacak kültürel alış-verişle hoşgörünün artması sayılabilir.

Ancak bu faaliyetlerden yeterince yararlanmak ve oluşabilecek olumsuz etkilerinden kaçınmak; yöre halkını, özel sektörü, turizm sektörünü ve yerel yönetimleri kapsayacak bir kültürel ve turistik yönetim planı geliştirmekle mümkündür.

KONU: Yerleşimlerde Kültürlerarası Kaynaşma

Kişinin yaşadığı toplumun aktif ve gerçek bir üyesi olabilmesi için, kültürel zenginliği olan bir kentte yaşaması gerekir.

Ancak çoğunlukla bu ilkeye saygı duyulmaz. Farklı dil, gelenek, kültür ve inanca sahip göçmen ve azınlıklar; genelde toplumca kolay benimsenmez veya onunla kaynaşamazlar.

Genellikle bu tür kişilerin kent yaşamına ilişkin tecrübeleri, dışlanmışlık, yalnızlık, korku ve düşük standartlı bir yaşamla eşdeğerdir.

Yerel yönetimler, devlet tarafından kendi adlarına geliştirilen göçmen politikaları üzerinde söz sahibi olmamalarına rağmen, göçmenlerin barındırılmasında, eğitiminde, sağlık sorunlarında ve konunun yarattığı diğer sorunlarla başa çıkmak zorundadır.

Kültürlerarası kaynaşma; göçmen toplulukları için kaliteli bir yaşamın anahtarı olduğu gibi, yerel yönetimlerin ve kent bütünü'nün kültürel ve ekonomik zenginliğinin de kaynağıdır.

Bir kentin görevi, buraya birlikte yaşamak, paylaşmak, bütünleşmek üzere değişik kültürel altyapılardan gelmiş gruplara; kent bütününe yapacağı olumlu katkı da göz önüne alınarak, misafir perverlik göstermek ve onları kucaklamaktır. Böylelikle, Avrupa yurttaşlığı kavramı; bir topluma ait olarak, farklı duygu ve düşüncelerin özgürce dile getirilebildiği, aktif bir demokrasi ortamında oluşur.

ILKELER

Kent politikalarının temel unsuru olarak ayrımcılık karşıtlığı

Yerel yönetimler, kamu alanlarından (sokaklar, ulaşım, oteller, dükkanlar, tiyatrolar, sinemalar vb.); iş eğitimlerinden, okullardan, konutlardan, kültürel faaliyetlerden ve kent 'yaşamının diğer unsurlarından, ırk ve etnik köken gözetmeksizin, herkesin eşit biçimde faydalanmasını sağlayacak ayrımcılık karşıtı yasaları desteklemeli ve benimsemelidir.

Bu durum, yerel yönetim, mahalle ve toplumsal değerleri savunan diğer ilgili kuruluş temsilcilerinden oluşacak bir üst yapı tarafından temin edilmelidir.

Göçmen topluluklar, ayrıca, kendi ilgi alanlarını, korumak ve kültürel kimliklerini kabul ettirebilmek için kendi yerel birliklerini oluşturma hakkına sahip olmalıdırlar.

Yerel yönetimlerce göçmenlerin, yerel politik yaşama etkin katılımının sağlanması

Kentlerde bir süredir ülkede yaşamakta olan ve yerel yönetimleri seçme ve yönetimlere seçilme hakkına sahip olan yabancıların haklarını tanıyan, Yabancıların Kamu Yaşamına Yerel Düzeyde Katılımına ilişkin Avrupa Konvansiyonu ilkelerinin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Yerel mekanizmalar, göçmen topluluklarının kamu bilgilerine ulaşabilirliğini ve topluma danışma süreçlerine katılabilmelerini de sağlamalıdır.

Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikalarının ayrımcı olmaması

Farklılıkların kabulü ve hoşgörü ortamı, eşitlikçi bir kent toplumunun temelini oluşturur.

Bu; azınlık gruplarının kültürel ihtiyaçlarının kabul edilerek, farklı kültürlere hitabeden ve ırkçı olmayan bir eğitim politikası; değişik kültürler ve dinler arasında diyalog ve fikir alış-verişine olanak sağlayarak; bu toplulukların inançlarının gereklerini eşit olarak yerine getirebilmeleri için benimsenmiş politikaların uygulanmasından geçer.

Yerel yönetimlerin, iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması

Göçmenlere iş koşullarında eşit davranılması ilkesi, Göçmen işçilerin Yasal Haklarına ilişkin düzenlenen Avrupa Konvansiyonunda şart koşulmuştur.

Bu eşitlik, yerel yönetimlerin değişmez kaygısı olmalıdır. Bu yaklaşımın; engelli grupların işyeri açma vb. ekonomik aktivitelerde yer alabilmelerini teşvik etmeyi ve yurttaşlık hakkı kazanmış yabancıların kamu ve yarı kamu görevlerinden kolayca faydalanabilmelerini içermesi gerekir. Yasaların gizli kapaklı iş sağlama olanaklarına karşı etkinliğinin artırılması ve işverenlerin engelli gruplara iş vermesinin teşvik edilmesine özel bir önem verilmelidir.

Göçmen topluluklarının, sosyal ve fiziki çevresiyle bütünleşmesi anlamında, kültürlerarası kaynaşma

Konut edinme programları, rehabilitasyon çalışmaları ve kamu hizmetleri; sosyal ve etnik azınlık mahallelerinin oluşmasını engellemeli, değişik toplulukların bir araya gelmesini teşvik etmeli ve azınlıkların gelenek, kültür, yaşam tarzı ve isteklerine açık olmalıdır.

KONU: Kentlerde Sağlık

Kentler, sağlık koşullarını iyileştirmede ve sağlamada özel potansiyele sahiptir. Kişilerin bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre ile yaşam biçimleri, sağlığın başlıca belirleyicileridir.

Yerel yönetimlerin hedefi; kentsel yaşamın tüm koşullarını gözeterek kamu sağlık politikalarını oluşturmaktır.

Özellikle, sağlık koşullarındaki eşitsizlikleri belirleme ve azaltmada, özel sağlık gereksinimlerini ve engelli grupların isteklerini karşılamada, sektörler arası çalışmalarla daha sağlıklı yaşam çevreleri yaratmada, böylelikle daha sağlıklı ve kolay çözümler üretmede, politik bağlayıcılık ve taahhütler önemlidir.

Hepsinin ötesinde; kişilerin kendi kendilerine ve birbirlerine yetebilmelerini sağlayacak; hastalık ya da kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek sosyal şartların oluşturulması özellikle önemlidir.

ILKELER

Kentsel çevrenin tüm kentlilere iyi sağlık koşullarını sağlaması

Bu, kapsamlı kentsel çevre politikaları oluşturarak; atıkların yönetimi, hava, su, toprak ve yeraltı kirliliklerinin engellenmesi ve tehlikeli atıkların tamamen ortadan kaldırılması; doğal ve yapay çevrenin doğal afetlerden etkilenmesini engelleyici önlemlerle; hassas kentsel çevre ve toplulukları sürekli gözlem altında tutarak; özürülere özel hizmet sağlayarak ve genel olarak toplumun gelişimini ve sosyal yenilenmeyi tesis ederek mümkün olabilir.

İyi sağlık koşullarının temini için; kişilerin temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunumu

Kentsel ortamlarda, kişilerin gelişim ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için, gerekli temel tüketim maddelerini temin edebilmeleri şarttır. Bu tüketim maddeleri, kolayca ulaşılabilir olmalı, kente eşit olarak dağıtılmalı, böylelikle tüketiciler üzerinde gereksiz bir stres yaratılmamalıdır.

Bu, sağlıklı ve güvenli içme suyunun temini; günlük tüketim maddelerinin arz ve dağıtımının düzenlenmesi; besin kalite kontrollerinin arttırılarak; gıda imalathanelerinin ve yiyecek tüketim yerlerinin temizliğinin kesin yasal hükümlere bağlanması; temel kamu ve altyapı hizmetlerinin öncelikli temini ve dağıtımında kesin politik kararlar oluşturmakla mümkündür.

Yerel yönetimlerin; toplum kaynaklı sağlık girişimlerini ve katılımları teşvik etmesi

Sağlıklı toplum; kişilerin kendi kendilerine veya toplu olarak yetebilmelerini sağlayacak ve hastalık yada kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek toplumdur.

Buna, mahallelere kadar yaygınlaştırılmış sağlık merkezleri oluşturarak; halk sağlığı ile yakından ilgilenen gönüllü grup ve kuruluşlara faal destek-sağlayarak; kentlilerin sağlık kuruluşları (sağlık ocakları, hastaneler ve poliklinik yönetimiyle ilgili komisyonlar) gibi karar verici ve danışman kurumlarda çalışabilmelerini sağlayarak; uzman ve gönüllülere, koruyucu hekimlikle ilgili gerekli eğitimi vererek ulaşılabilir.

Kent sağlığı uluslararası bir önem de taşıdığından, yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesinin öngörülmesi

Bu konudaki uluslararası alış,verişin temel hedefi; her kentin geliştirilecek bir ađ içinde, yeni halk sağlık çalışmalarlarıyla ilgili tecrübe ve bilgilerini değiş tokuş edebilmelerini; ortak davranış geliştirebilmelerini; sağlıkla ilgili ve özel politik girişimlerini yasallaştırabilmelerini sağlamaktır.

Bu nedenle belediyelerin; özellikle Dünya Sağlık Teşkilatı'nın (WHO) Avrupa Yerel Çevre ve sağlık Şartı'na (European Charter for Environment and Health at the Local Level) bağlı olarak geliştirdiği "herkese sağlık" stratejisine dayalı "sağlıklı kentler" projesi gibi uluslararası çevre-sağlık hareketlerine katılımı teşvik edilmelidir.

KONU: Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması

Avrupa Yerel Yönetim Şartı, yerel özerklik ve yerel finansmanın temel ilkelerini, kendi kendini idare etme hakkını elde edebildiği sınırlar içinde tanımlar. Bu metin, yerel yönetimlerin halk katılımı ve yerel demokrasiye yaklaşımlarında temel kaynak olarak kullanılmalıdır.

Yerel demokrasinin esasları oturtulmadan, kentlerdeki kişi haklarından söz etmek yersiz olur.

Sosyal, bedensel ve duygusal ihtiyaçların temini ve saygınlığı, resmi idare ve kent toplumunun tüm fertlerinin birbirleriyle olan diyaloguyla sağlanabilir.

Bu nedenle, kent yönetimi, hakları ve taşınmazları öneri yönetsel yasalar ve kararlardan etkilenecek kişilere, bu kararların duyurulması ve aynı zamanda kişilere konu hakkında fikir beyan etme hakkı tanınarak, karar verme süreçlerine faal olarak katılabilmelerinin sağlanmasıyla gerçekleşmelidir.

Alınacak herhangi bir kararın sonucu, kişilerin yetki ve hedeflerini aşıyorsa, uygulanmaya konmamalıdır. Bu fark edildiğinde, derhal daha üst düzey bir yönetim devreye sokularak, gerekli kararların, bu düzeyde kapsamlı bir çerçevede ele alınması sağlanmalıdır.

Söz konusu kapsamlı yaklaşım; idari sınırlar içine hapsedilmiş, yalnızca uzman görüşleriyle çeşitli kentsel işlevlerin belirlendiği, aynı zamanda izole edilmiş bir seri kamu sektörü yaratan, mevcut dikey kent yönetimi anlayışının yerini almalıdır.

Mevcut kent yönetimi genellikle; kentliler tarafından, anlaşılmaz, zaman yitirici ve ekonomik olmayan çözümler üreten bir mekanizma olarak algılanır.

Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için; halk temsilcilerini, özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı

Yerel demokrasilerde halkın katılım hakkı saklı olup; katılımın gerçekleşmesi, karar verme yetkisinin seçilmiş temsilcilere aktarılması ile sağlanır. Bu kişiler aldıkları yetkiyi yöre halkının refahı için geliştirecek politikalar, programlar ve projelerin uygulanması için kullanırlar.

Bu hakkın kullanılması; siyasal partilerin oluşmasına ve gelişmesine olanak sağlayacak koşulları yaratarak, yerel politik temsilcilerin seçiminde, sosyoekonomik durumlarına bakılmaksızın tüm kentlilerin seçime katılma haklarını garanti altına almakla sağlanacaktır.

Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için; halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereği

Halk temsilcilerine seçildikleri dönemler için, yerel sorunların tümüne ilişkin kapsamlı yetki verilmediğinden, belli aralıklarla seçmenlerine geri dönerek önemli konularda danışma gereği duyabilirler. Yerel kamu görevlileri ise, kalıcı olabilmek ve iş güvenlikleri açısından, seçilmiş kişilerle ilişkilerini belli düzeyde tutma eğilimleri gösterdiklerinden, halk, yönetim mekanizmasına katılmak ve işleyişinde etkin olmak zorundadır.

Bunun için; yerel gönüllü kuruluşların varlığının tanınması, yerel politik yaşamda halk katılımının (yürütme organlarına bağlı olan yönetim kurullarında ve komisyonlarda halk temsilcilerinin görev alabilmesi gibi) kurumsallaştırılması ve yönetim mekanizmalarına işlerliğin (denetim kurulu, şikayet kurulu, şikayet memurları gibi) kazandırılması gerekmektedir.

Yerel seçilmiş temsilciler, yalnızca genel bir yetkiye sahip olduklarından, özel bir sorun veya politika söz konusu olduğunda referanduma başvurmak durumundadırlar.

Toplum geleceğini etkileyecek her tür önemli projede halka danışma gereği

Yerel demokrasinin kökleri halktır. Halk, toplumu yönetmek ve planlamak için alınan kararlarda, yerel kamu yöneticilerinin ve seçilmiş temsilcilerin ortaklarıdır. Bu nedenle, halk kendine düşen görevleri yerine getirebilmek için, görevliler ve seçilmiş temsilciler tarafından uygulanacak tüm kararlardan haberdar olmalıdır.

Kent çevresini etkileyecek tüm projeler; seçilmiş temsilciler, ihtiyaç sahipleri ve halk tarafından inceleme ve denetlemeye açık olmalıdır.

Bunun gereği; resmi, yasal kamuya danışma süreçleri oluşturmak, danışma süreçlerinde tarafsızlık ilkesini garanti etmek, tüm kamu dokümanlarına özgürce erişilebilirliği sağlamak, bütün projeleri yerinde tanıtmak, resmi bir yerel bülten yayınlamak ve yerel yönetim ile kamuoyu arasında bir köprü vazifesi gören gönüllü kuruluşların önemini kabul etmektir.

Kent yönetimi ve planlamasının; kent karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması

Her yerleşimin korunması ve vurgulanması gereken bir kimliği vardır. Yerleşimin bölgesel ilişkileri, konumu, nüfusu, fiziki sınırları, çevresi, iklimi, formu, yapısı, kökeni, tarihi, işlevleri ve bunların tümü bir yerleşimin diğerinden farkını ortaya koyar.

Öncelikler hakkında karar vermek ve öneriler geliştirmek, tek bir mesleğe, tek bir birime veya şansa bırakılamaz. Bu ve benzeri kararlar; kentin özelliklerini, potansiyelini, aktivitelerini, gelişme kapasitelerini ve kaynaklarını kapsayacak bilgileri içeren ve belirli aralıklarla yenilenerek güncelleştirilen analizlere dayandırılmalıdır.

Ancak bu takdirde plan, engellerin üstesinden gelebilir.

Yerel politik kararların; uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılması

Yerel politik kararlar; kapsamlı, güncelleştirilmiş bilgiler ile kent ve bölge planlama uzmanlarından oluşan ekipler tarafından önerilmiş, alternatifli, kabul edilebilir seçeneklere dayandırılmalıdır.

Kent planlama, kentin fiziki, sosyal, ekonomik ve çevre değerlerini kapsayan projelerin, programların, stratejilerin veya planların ilgili uzmanlarca geliştirilerek değerlendirildiği bir ilimdir. Bu. ilim, gelişme ve korumacılık arasında; sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmada ve anlaşmazlıklarda uzlaşmak gibi zıtlıkların ahengini denge içinde koruyabilmelidir.

Bu planlama; önerinin işe yararlılığını gözden geçirecek, analiz edecek; uygulanmasından sonra ise, öneri ve kararların doğruluğunu kanıtlayacak bir değerlendirme süreciyle birlikte yürütülmelidir. Söz konusu değerlendirme süreci, konuyu uygulanabilirlik, politik kabul edilebilirlik ve üst düzey kararlara uygunluk açılarından da ele alır.

Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti

Geçmişle ilgili bilgiler toplandıktan, teknik olanaksızlıklar ve çözümler araştırıldıktan, öneri alternatifler simülasyonlarla değerlendirildikten, ekonomik koşullar incelendikten ve kaynaklar korumaya alındıktan sonra sıra, politik otoritelerin tercihlerine gelir. Bu tercih, tüm

toplumu ilgilendirecek ve harekete geçirecek kadar gerçekçi ve kabul edilebilir olmalıdır.

Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanması

Yerel yönetimler, Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılma Şartı (Charter on the Participation of Young People in Municipal and Regional Life) ilkeleri doğrultusunda, geleceğin kentlilerini, erken yaşlarda kent yaşamına katılımları konusunda teşvik etmelidir.

Bu katılım, sosyal tutarlılığı sağlamada tartışılmaz bir rol oynadığı gibi gençlerin demokratik kurum ve kuruluşlara inancını da pekiştirir.

Bu katılımın sağlanması; iş, konut, çevre, kültür, dinlence, eğitim, öğretim ve sağlık gibi konularda gençlerin özel ihtiyaçlarına yönelik tutarlı sektörel politikaların geliştirilmesi, fırsat eşitliğinin tanındığı kapsamlı yerel gençlik politikalarının oluşturulmasıyla mümkündür.

KONU: Kentlerde Ekonomik Kalkınma

Çalışma yaşına gelmiş her birey, kendi olanaklarıyla, kent yaşamının sunabildiği çalışma fırsatlarını değerlendirme hakkına sahiptir. Kent sakinleri, özellikle ilk işlerini arayan genç insanlar, yerel yönetimlerin diğer devlet kurumları ve özel sektörle işbirliği içinde iş olanakları yaratabileceği ve kolaylaştırabileceği beklentisindedir. Yerel yönetimler, kentte ekonomik kalkınmayı teşvik edecek koşulları yaratır, girişimcilere yardımcı olma olanaklarını sağlar.

Kentsel mekanlar; üretim, dağıtım, alış-veriş ve tüketim gibi ekonomik dayanaklara sahip olduklarından, ulusal ekonomide önemli bir rol oynarlar. Bir kentin ekonomik kalkınması, kenti kullananların (kent sakinleri, iş ve alış-veriş için gelenler, ziyaret edenler, yabancı turistler) hayat standartlarını yükselttiği oranda vazgeçilmezdir.

Kentlerdeki bu kalkınma; sosyal kalkınma ve çevre koruması ile tüm kentsel alanda yaşam kalitesini yükseltme hedefleriyle birlikte düşünülmelidir.

ILKELELER

Yerel yönetimlerin, kendi yörelerinin ekonomik kalkınmasını temini

Geleneksel olarak yerel yönetimler, kendilerini, merkezi hükümetle ortak olarak yarattıkları parasal kaynaklardan finanse ettikleri belirli hizmetleri sağlayan, uygulayıcı ve yöneticiler olarak görmekteydiler.

Kent yapısı ve kenti kullananların beklentilerinin değişmesi doğrultusunda yerel yönetimler; yörelerini ekonomik değişim ve kalkınmanın bir bileşkesi olarak ve üretim, dağıtım; alış-veriş ve tüketimin gerçekleştiği birer ekonomi birimi olarak görmelidirler.

Sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bütünlüğü

Kenti kullananların istihdamlarından dolayı edindikleri ekonomik olanaklar ile bu olanakları sosyal yaşamlarında (dinlence, kültür ve dini faaliyetler vb.) kullanma biçimleri arasında yakın bir bağ vardır.

Bu nedenle yerel yönetimler, yalnızca hayat standartlarıyla değil yaşam kalitesiyle de yakından ilgilidir.

Kalkınmanın sonuçları sadece ekonomik olarak değil, yaşam çevresindeki gelişimin göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

Bireyin kalkınması; sosyo-ekonomik kalkınma planları ve kent yönetiminde en önemli unsur olduğundan, fertlerin hayat döngüsünde değişen ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.

Ekonomik kalkınma, çevre koruma ve sosyal kalkınma arasında bir dengeyi savunan sürdürülebilir kalkınma; ekonomik kalkınmanın gelişmesinde temel hedef olarak gözetilmelidir.

Bölge ve yakın çevresinin sosyal ve ekonomik bir parçası olarak; kent

Yerel yönetimler, idari sınırları içinde uygulanacak plan, politika, strateji, öneri ve programları hazırlarken, kenti içinde bulunduğu bölgeyle olan etkileşimi ile birlikte ele almalıdırlar.

Buna özellikle, yakın yerleşimlerin planlarının iç bütünlüğünü bozmadan gelişme sağlamak ve onlarla işbirliği olanaklarını oluşturabilmek açısından (örneğin, kaynakların ortak kullanımı, su, maden, vb.) ihtiyaç vardır. Kent sakinlerinin belirli idari sınırlar içinde yaşayıp, diğer yerleşmenin hizmetlerini kullanırken veya çalışmaya giderken; veya belli bir bölgenin diğer bölgenin doğal zenginlik ve insan kaynaklarına gereksinim olduğu durumlar, bu koşulları göz önüne almayı gerektirir.

Bu yaklaşım, diğer yönetimlerle çalışma olanakları yaratılarak, daha üst düzeyde ve geniş alanları kapsayan planlama sorumlulukları alınabilmesini de beraberinde getirir.

Üretim, destek ve gelişimi teşvik edecek yeterli altyapının mevcudiyetiyle sağlanacak ekonomik büyüme ve kalkınma

Her tür büyümenin; ulaşım, telekomünikasyon, altyapı hizmetleri, sosyal ve toplumsal hizmetler vb., uygun altyapı desteğine ihtiyacı vardır. Onlar olmadan yaşanamayacak kentlere yeterli altyapıyı sağlamak; geleneksel olarak, yerel yönetimlerin daima birincil görevi olmuştur.

Bu nedenle, yerel yönetimlerin sorumluluğu; mevcut altyapılardaki eksiklikleri tanımlayarak, politikalar, öneriler, stratejiler ve programlar biçiminde sosyoekonomik kalkınma planlarına yansıtılmaktadır.

Kent ekonomisinin büyümesi ve kalkınması için önemli bir bileşken olan, kamu-özel sektör işbirliği

Gerek yeni düzenlemelere gitmek isteyen kapitalist ülkeler, gerekse daha fazla pazar ekonomisine açılmak isteyen eski sosyalist ülkelerde olsun, pazar ekonomisi ve devletin müdahalesi arasındaki ilişkiler yeniden ele alınmaktadır.

Yerel ölçekte ise bu durum, kamu hedeflerine ulaşmada özel sektörün katılımı ve kamu hizmetlerinin rekabete açılımı ile sağlanabilir.

Geleneksel olarak, altyapıları sağlamak kamu sektörünü sorumluluğundaydı. Ancak; altyapının diğer sektörlere sağladığı yararlar ve beraberinde getirdiği ekonomik kalkınmanın yarattığı ek altyapı ihtiyaçlarını yerel yönetimlerin karşılamada yetersiz kaldığı düşünülürse,

altyapının temininde; sorumlulukların dağıtılması üzerinde önemle durulmalıdır.

Özellikle eğitim ve öğretim programlarında, sosyal faaliyetlerin tesisinde ve kentsel alanlardaki yeniden yapılanmalarda, özel sektörle oluşturulacak ortaklıklar aracılığıyla işbirliğine gitmek kaçınılmazdır.

KENT SORUNLARINA İLİŞKİN, AVRUPA YEREL VE BÖLGESEL İDARELER KONGRESİNİN (AYBİK) KABUL ETTİĞİ KARAR VE

GÖRÜŞLER AYBİK TARAFINDAN VEYA AYBİK HİMAYESİNDE DÜZENLENEN KENTSEL İÇERİKLİ ULUSLARARASI KONFERANSLAR

- a. "Kentsel Şiddet ve Emniyetsizlik Yerel Politikaların rolü" Konferansı, Strazburg, 15-16 Eylül 1986
- b. "Avrupa'daki Kentsel Emniyetsizliğin Azaltılmasında İzlenecek Yerel Stratejiler" Konferansı, Barselona, 17-20 Kasım 1987
- c. "Avrupa ve Amerika Kentsel Çevrelerinin iyileştirilmesi: Özel ve Kamu Sektör İşbirliğinin Rolü" Konferansı, Indianapolis, 27-29 Ocak 1988
- d. "Kentlerde sağlık-yerel yönetimlerde yeni halk sağlığı stratejileri" Konferansı, Viyana, 24-26 Mayıs 1988
- e. "Avrupa kentlerinde hava kirliliği kontrolü" Sempozyumu, Winterthur, 5-7 Ekim 1988
- t. "Yerleşimlerde iyi yaşam koşullarına ulaşmada yerel yönetim, mimar ve toplum işbirliği" Konferansı, Strazburg, 18-20 Ekim 1988
- g. "Kentsel miras ve başarılı kent yenilenmesi" Konferansı, Halifaks, 24-27 Ekim 1988
- h. "Kent ve metropoliten bölgeler" Konferansı, Taormina, 2-7 Kasım 1988
- i. Tarihi Yerleşimler, Altıncı Avrupa Sempozyumu-"Tarihi Yerleşimler ve Turizm", Cambridge, 20,22 Eylül 1989
- j. "Kentsel Gelişmenin Yönetimi: Kuzey Güney Dayanışması" Konferansı, Lizbon, 18-20 Ocak 1989 -
- k. "Avrupa Yerleşimleri: Strateji ve Programlar" Konferansı Strazburg, 6-8 Haziran 1990
1. Kuzey Amerika ve Avrupa Yerleşimlerindeki "crack" vakalarına ilişkin duyuru, Strazburg, 14 Kasım 1990
- m. "Avrupa'da Yerel Ekonomik Kalkınma" Konferansı, Blackpool, 8-10 Mayıs 1991
- n. Tarihi Yerleşimler 7. Avrupa Sempozyumu- "Tarihi Kentsel Koruma ve Kentsel Gelişme arasındaki dengeyi oluşturmak", İstanbul, 16-18 Eylül 1992

AVRUPA KENTSEL ŞARTI İLKELERİNİN ANA BAŞLJKLARINA İLİŞKİN ÖZETİ

Ulaşım ve Dolaşım

İLKELELER

1. Özellikle özel araçlarla, seyahat hacminin azaltılması gerekliliği
2. Dolaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya y6nelik bir biçimde d6zenlenmeli ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin vermeli
3. Sokağın sosyal bir arena olarak algılanması
4. S6rekli bir eğitim ve 6đretim çabası gerekliliği

Kentlerde Çevre ve Doğa

İLKELELER

1. Yerel y6netimlerin, doğal ve enerji kaynaklarını, uygun ve akılcı bir biçimde, y6netme ve idareli kullanma sorumluluğu
2. Yerel y6netimlerin kirliliğe karşı politikalar uygulaması
3. Yerel y6netimlerin doğayı ve yeşil alanları koruma y6k6ml6l6đu
4. Doğayı korumanın toplumsal gururu ve bağlılığı geliştiren bir fakt6r olması

Kentlerin Fiziki Yapıları

İLKELELER

1. Kent merkezlerinin Avrupa'nın k6lt6r ve tarihi mirasının 6nemli sembolleri olarak koruma altına alınması
2. Kentlerde aēık alanların oluşturulması ve y6netiminin kentsel gelişmenin vazgeçilmez bir parçası olması
3. Mimari yaratıcılık ve imarın, kentsel g6r6n6m6n kalitesindeki 6nemli rol6
4. T6m insanların sağlıklı, yerleşik, g6zel ve 6zendirici bir çevrede yaşama hakkı
5. Bir kentin canlılığının, dengeli meskun alanların oluşturulması ve merkezdeki konut dokusunun korunmasıyla sağlanması

Tarihi Kentsel Yapı Mirası

İLKELELER

1. Kentsel korumada hassas bir yasal çerçevenin gerekliliği
2. Kentsel mirasın korunması iēin bilgilendirme politikalarının gerekliliği
3. Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklıkların gerekliliği
4. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereği
5. Tarihi kentsel dokunun; planlamaya temel veri biçiminde katılarak, çağdaş yaşamla b6t6nleştirilmesi

6. Ekonomik kalkınmanın, kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması

Konut

İLKELELER

1. Konutla bireyin mahremiyetinin olması
2. Her insan ve ailenin; güvenli, sağlam bir konut edinme hakkı
3. Yerel yönetimlerin, konutla seçenek, çeşitlilik ve ulaşılabilirliği artırması
4. Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan kişi ve ailelerin haklarının, yalnızca pazar mekanizması koşullarına terk edilmemesi
5. Yerel yönetimler tarafından, ev sahibi olabilmek ve kullanım süresi güvencesinin sağlanması
6. Eskimiş konut dokusunun yenilenmesinin bedelinin burada oturan, sosyo-ekonomik seviyesi düşük gruplara yüklenmemesi

Kent Güvenliğinin Sağlanması ve Suçların Önlenmesi

İLKELELER

1. Net bir güvenlik ve suç önleme politikasının, alınacak önlemlere, kanuni yaptırımlara ve müşterek desteğe dayandırılması
2. Yerel güvenlik politikasının; güncelleştirilmiş, kapsamlı istatistik ve bilgilere dayandırılması
3. Suçun önlenmesinin toplumun tüm üyelerini ilgilendirmesi
4. Etkili bir kent güvenlik politikası için; emniyet güçleri ve yerel halkın yardımlaşması
5. Uyuşturucu karşıtı yerel politikanın oluşturulması ve uygulanması
6. Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi
7. Yerel güvenlik politikasının temel unsuru olarak mağdurların kollanması
8. Suçların önlenmesine öncelik verilmesi ve buna bağlı mali kaynakların yaratılması

Kentlerdeki Özürlü ve Sosyo-Ekonomik Bakımdan Engelliler

İLKELELER

1. Kentlerin, herkesin her yere erişebilirliğini sağlayabilecek şekilde tasarlanması
2. Özürlü ve engellilere ilişkin politikaların, hedef gruplar için aşırı himayeci değil, toplumla bütünleştirici olması

3. Özürlüler ve azınlıkları temsil eden derneklerin kendi aralarındaki işbirliği ve dayanışması
4. Evler ve işyerlerinin özürli ve engellilere uyarlanabilir biçimde tasarlanması
5. Seyahat, iletişim ve kamu ulaşımının tüm insanlar için erişilebilir olması

Kentsel Alanlarda Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme

İLKELELER

1. Tüm kent sakinlerinin, eğlence, dinlenme ve spor faaliyetlerinde yer alma hakkı
2. Spor alanlarının sağlıklı, ve güvenli olarak tasarlanması
3. Her kent sakininin kişisel potansiyelleri doğrultusunda istediği sporu yapma hakkı

Yerleşimlerde Kültür

İLKELELER

1. Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı
2. Yerleşimlerin kültürel oluşumunun ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı
3. Güçlü bir bağ olarak, farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasındaki kültürel alış,veriş
4. Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasi için; yerel yönetimlerin, toplum birimlerinin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi
5. Kültürel çoğulculuğun (çeşitlilik), yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi
6. Yerel yönetimlerce dengeli biçimde tesis edilmiş kültürel turizmin, toplum üzerindeki olumlu etkisi

Yerleşimlerde Kültürlerarası Kaynaşma

İLKELELER

1. Kent politikalarının temel unsuru olarak ayrımcılık karşıtlığı
2. Yerel yönetimlerce göçmenlerin, yerel politik yaşama etkin katılımının sağlanması
3. Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikalarının ayrımcı olmaması
4. Yerel yönetimlerin, iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması
5. Göçmen topluluklarının, sosyal ve fiziki çevresiyle bütünleşmesi anlamında, kültürlerarası kaynaşma

Kentlerde Sağlık

İLKELELER

1. Kentsel çevrenin tüm kentlilere iyi sağlık koşullarını sağlaması

2. İyi sağlık koşullarının temini için; kişilerin temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunumu
3. Yerel yönetimlerin; toplum kaynaklı sağlık girişimlerini ve katılımları teşvik etmesi
4. Kent sağlığı uluslararası bir önem de taşıdığından, yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesinin öngörülmesi

Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması

ILKELELER

1. Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için; halk temsilcilerini, özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı
2. Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için; halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereği
3. Toplum geleceğini etkileyecek her tür önemli projede halka danışma gereği
4. Kent yönetimi ve planlamasının; kent karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması
5. Yerel politik kararlarını; uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılması
6. Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti
7. Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanması

Kentlerde Ekonomik Kalkınma

ILKELELER

1. Yerel yönetimlerin, kendi yörelerinin ekonomik kalkınmasını temini
2. Sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bütünlüğü
3. Bölge ve yakın çevresinin sosyal ve ekonomik bir parçası olarak; kent
4. Üretim, destek ve gelişimi teşvik edecek yeterli altyapının mevcudiyetiyle sağlanacak ekonomik büyüme ve kalkınma
5. Kent ekonomisinin büyümesi ve kalkınması için önemli bir bileşken olan, kamu-özel sektör işbirliği